

ბუნძო

ყოველთვიური ორგანო საქ. სოც.-დემ. : «LA LUTTE» — Revue mensuelle du
მუშ. პარტ. საზღვარგარეთელ მიუზღებო : Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

პარიზი, ივლისი 1927 წ. N° 25. Paris, Juillet 1927

1725
1927

ს ა დ ე კ ი ს ე.

I. ვენის გაკვეთილი.

ვენის უკანასკნელი ამბები ქვეყანამ იცის. ამ ამბების პოლიტიკური სარჩული და პარტიული აზრი დაფარულია. რა მოხდა, რისთვის მოხდა?

მოხდა ერთი საკვირველი ამბავი. ვენის მუშათა კლასი, ორგანიზაციულად სოც.-დემ. პარტიაში შეკავშირებული. ქუჩაზე გამოვიდა ამ ორგანიზაციის დაუკითხავთ, ნებადაურთველათ და მოუწოდებლათ. ხალხმა გაარღვია პარტიის ჩარჩო. უარყო დისციპლინა და თავისი ინიციატივით ბრძოლის ველზე დადგა. მიზეზი და საგანი ამ გამოცდის კიდევ უფრო საკვირველია. დემოკრატიული სახელმწიფოს დემოკრატიულმა სასამართლომ სრულიად კანონიერი გზით გამოიტანა განჩინება. ესეც, როგორც ყველა განჩინება, ზოგისათვის მოსაწონია, ზოგისათვის დასაწუნია. მარა ჯერ არ მომხდარა მაგალითი პროლეტარიატი ამხედრებულებს ასეთი აქტისათვის. ყორესის მკვლეელი გაამართლეს. ხალხი ამას მშვიდობიანათ შეხვდა. არც ერთ პარტიას საპროტესტო მუშები არ მოუწოდებია. პოლიტიკური ბრძოლის სასამართლო ბრძოლაზე გადახურდავება სიბნელის მაჩვენებელია. ამას მიუმატებ მესამე საკვირველი ამბავი—სასამართლოს შენობის და არხივების დაწვა! ნამდვილი ძველის ძველი მოქმედება, როცა კაპიტალიზმს მანქანების დამტყრევით ებრძოდნენ! ანარქისტების ფანტასტიურმა დებულებამ—იურიდიული აქტების განადგურებით საკუთრებას საფუძველი დაეკარგებო—ვენაში პოვა გამოხმაურება. ერთი სიტყვით, ვენის პროლეტარიატმა განვლო უმაგალითო კრიზისი, ის პოლიტიკურათ ჩაიპურა. აშკარაა, «დანისი სამეფოში ყველაფერი რიგზე არ არის», ავსტრიის მუშათა კლასი რაღაც ავათმყოფობას განიცდის, რომლის ერთი მუწუჯი უკვე გასქდა. ამ სენის გამოცნობა მისი გამომთვლების ერთათ ერთი საშუალებაა. რა სენია ეს?

ეს სენია სწორეთ ის, რომელიც ჩვენ აქ ამასწინეთ აღვნიშნეთ და დაწვრილებით ავსწერეთ. ეს არის ავსტრიის ს.-დემ. პარტიის ბოლშევიზანობა, მის რიგებში სოციალისტური და კომუნისტური მსოფლმხედველობის ერთათ არევა და მით პროლეტარიატის შეგნებაში გაუარესებლობის გამეფება¹⁾. პარტიის შინადა მით უფრო მტკიცეა. რაც უფრო მკაფიოთ ის გამოყოფილია სხვა პარტიისაგან და მისი საკუთარი პირადობა ნათელი ხაზებით გამოკვეთილია. ბრძოლა მოქიშვე პარტიულ იდეოლოგიასან მთავარი გარანტია კი პარტიული მთლიანობის დაცვის და ორგანიზაციის გამაგრების. ავსტრიაში კი წარმოებს, პირიქით, გაუთავებელი არსიყობა ბოლშევიკებთან, მათი დაცვა და მათთან დაახლოვების საუკიროება. სწორეთ ვენის ამბების წინა დღეებში დიბეჭდა ოტო ბაუერის წერილი—სადაც ის «მსოფლიო პროლეტარულ პოლიტიკის» საგნათ აღიარებდა საბჭოების დაცვას! მთელი ეს იდეიური და პოლიტიკური აგიტაცია კომუნისტების სასარგებლოთ როგორ უნდა ვაიგოს ვენის მუშებმა? თუ კი ბოლშევიკებრ ასე დასაცავია, თუ კი მათი საქმე და აზრი ასე უახლოვდება სოც.-დემოკრატიას, რატომ ავსტრიისათვის ის მიუღებელი უნდა იყოს? რომელი სადი აზროვნება შეითვისებს იმას. რომ ერთი ერისათვის უვარგისი წყობილება, მეორისათვის ჩინებუ-

¹⁾ იხ. «ბრძოლა» № 18 და 19:20 «ახალი პროგრამა».

ლია. ეს ორმაგი პოლიტიკური ბუნებალტერია მასისათვის მიუღებელია. მართალია ამ ორ სკამზე ჯდომამ ავსტრიის კომუნისტური პარტია გაანადგურა, მარა სამაგიეროდ მოკომუნისტო ხალხით აივსო თვით სოც.-დემოკრატია. მან მისცა პარტიას თავისი სხა არჩევნებზე, მარა დასტოვა ის კრიტიკულ მომენტში და გაყვა კომუნისტებს. ეს სოციალიზმის და კომუნისმის შორის მოხეტიალე მუშები ვახდენ მთავარი გამრღვევის პარტიული კადრებით და მეთაურნი ქუჩაზე სტიქიურად გამოვლის. იქ კი უკვე დახვდათ კომუნისტური ორგანიზაცია და მის ბაღში სწრაფად მოქცენ. როგორ მოიქცა ასეთ პირობაში პარტია? «ფორვერტი» ამას ასე აგვიწერს: «სოციალ-დემოკრატების ფრონტი იყო მიმართული ერთიანად და სავსებით რეაქციის წინააღმდეგ; ისინი ცდილობდნენ მუშათა დანაწილება თავიდან აეშორებიათ. ამ კრიტიკულ საათებში ისინი ყველაზე ნაკლებ ფიქრობდნენ ერთ მუშა კომუნისტებთან ბრძოლაზე» («ფორვერტი», 17 ივლისი).

აი ავსტრიის სოც.-დემოკრ. ტიპური პოზიცია. ისინი რეაქციას ხედავენ მხოლოდ მარჯვნივ, ხოლო ის საშინელი რეაქცია, რომელიც ყოველგან მძინარებს კომუნისტების სახით, ვერ ხედავენ და წამოვგენ საშინელ პროვოკაციას. ბრძოლა მარჯვნივ და მარცხნივ საკუთარი გზის და მიზნისათვის ავსტრიელებმა გადასცვალეს ცალმხრივ ტაქტიკაზე—ბრძოლა ბურჟუაზიასთან, მოყვრობა კომუნისტებთან და მიიღეს ვენის ამბები! «ყველა იმ დანაშაულობათა შორის, რომელიც კომუნისტებმა ჩაიდინეს ვერბაის მუშათა მოძრაობაში, ყველაზე უფრო უარესია ვენაში ჩადენილი», სწერს იგივე «ფორვერტი». სრული სიმართლეა, მარა რატომ უნდა ვიფიქროთ რომ კომუნისტებს შეუძლიათ სხვანაირად მოიქცენ, არ ჩაიდინონ «დანაშაულობა»? ეს ხომ მათი სტიქიაა. მათი ბუნებაა, რომლის აშვება უეჭველად «დანაშაულად» იქცევა. ავსტრიელებმა ეს სტიქია აუშვეს, მას უგალობენ და როცა მან თავისი შავი კბილები გამოაჩვენა—მეგალობენი შემფოთდნენ, ეს დანაშაულობააო. მგლის თავზე სახარების კითხვა, მკითხველის შეკბენით თავდება.

როგორც ხედავთ, ვენის ამბები არის ფაქტიური ამოძახილი იმ იდეური კრიზისის, რომელსაც ინტერნაციონალი განიცდის საბჭოთა საკითხში. რაც უფრო რომელიმე სოციალისტური პარტია უახლოვდება იდეურად ან იცავს პრაქტიკულად კომუნისტურ წყობილებას, მით უფრო ის განიცდის ზარალს და დამარცხებას. მაკდონალდის კაბინეტის საარჩევნო დამარცხება, მალაროს მუშათა ეკონომიური განადგურება და საერთო პოლიტიკური რეაქცია ინგლისში, სოციალდემოკრატიის დამარცხება ვენაში—აი კრიზისის თვალსაჩინო გამოხატულება. სწორი პოლიტიკური ხაზი დროა გამოინახოს. ბაუერის ზემოთ დასახელებულ წერილში გადაკრით ნათქვამია: «დავდგეთ ურყევად საბჭოთა კავშირის მხარეზე კაპიტალიზმის წინააღმდეგ». მარა ვინ დამტკიცა საბჭოთა ეკონომიკის და პოლიტიკის უღარესობა კაპიტალისტურზე? და თუ ორივე უფარგისი სისტემაა, რატომ ერთი დაიცვათ მეორის წინააღმდეგ? აი ეს ცალმხრივი აზროვნება ერთხელდასამუდამოდ უნდა იქნას მიტოვებული და ნაცალი ძველი დროსა—მტერს მტრულად საიდანაც უნდა მოდიოდეს ის—აფრიალებული.

ბოლშევიზანობამ თავისი ვატერლო განიცადა ვენაში. ის ველარ წამოღება. სოციალიზმის სრული ტრიუმფი ახლოვდება.

2. ჩ ვ ე ნ ი უ თ ა ნ ხ მ ე ლ ე ბ ა .

(წერილი «სოციალ. ვესტნიკ»-ის რედაქციას))

რუსეთის და საქართველოს სოც.-დემოკრატიის შორის არსებული «შვიარადებული ზავი» დაარღვია ამხ. აბრამოვიჩმა «სოც. ვესტნიკ»-ის 18 ივლისის ნომერში და კარგადაც ქნა. დრო არის ჩვენი უთანხმობა საჯაროდ იქნეს გამოტანილი და ამხანაგურად განსჯილი და დასაბუთებული. უთანხმობა კი ერთად დიდია. თითქმის ყველა ძირითადი საკითხები საბჭოთა სინამდვილისა შეადგენს სავანს ამ უთანხმობისას. ჩვენ შეთანხმებული ვართ მხოლოდ ერთში—საქართველოს სუვერენობის აღდგენასა და მის ოკუპაციის მოხსნაში. ეს არის საკითხი არა მარტო სოციალისტური პრინციპის, არამედ სოციალისტური სინდისის და პატიოსნებისაც; მაგრამ როგორც კი გა-

) ეს წერილი გაეგზავნა «სოც. ვესტ.» დასაბუქდათ.

დავალთ გზებზე, საშუალებებზე ამ მიზნის მისაღწევად, ჩვენი უთანხმოება იწყება და თანდათან ღრმავდება. რატომ? იმიტომ რომ ამ გზებს ჩვენ მივყევართ მოსკოვისაკენ, საბჭოთა ხელისუფლებისაკენ, რომლის შესახებ აზრთა ძირითადი განსხვავებაა. ამიტომ დღევანდელი დავის უკეთ ვასაგებებთ, საჭიროა გავიხსენოთ ეს სათავე, საიდანაც პატარა დღეობათ მისჩქეფენ ამხ. აბრამოვიჩის მიერ წამოყენებული მეორე ხარისხოვანი დებულებანი.

რუსეთის სოც.-დემოკრატია ფიქრობს, რომ საბჭოთა კავშირში რევოლიუცია გრძელდება, რუსეთი დღეს რევოლიუციას განიცდის და ამიტომ მას ყოველმხრივად უნდა დაეხმარებოდნენ და ხელი შეუწყობოდნენ.

საქართველოს სოც.-დემოკრატიას კი გონია, რომ რუსეთში რევოლიუცია დასრულდა სამოქალაქო ომის დასრულებით. მთელ საბჭოთა ტერიტორიანზე დღეს მძვინვარებს უსამინელესი რეაქცია, გაუგონარი თანამედროვე ხანაში დაცემა საზოგადოებრივების ყველა სფეროში—ეკონომიკის, პოლიტიკის, მორალის, მწერლობის, აზროვნების—ყველაფერში. მისი დახმარება რაიმე ფორმით და გზით ნიშნავს დესპოტიზმის გამაგრებას და გახანგრძლივებას.

აქედან გამომდინარეობს განსხვავება ტაქტიკაშიაც. ჩვენი მიზანია საბჭოთა წყობილების დამხობა და მის ალაგის დემოკრატიის გაშვება. მათი მიზანია საბჭოთა წყობილების დემოკრატიზაცია თვის საბჭოების საშუალებით. ჩვენ წინ ვაყენებთ აქტიურ ბრძოლას. ძალას, ძალდატანებას, სხვადასხვა ვართულებების გამოყენებას ხელისუფლების დასაძლევად, ისინი კი ბოლშევიკების დაჯერებას, მორჯულებას და დემოკრატიულ ემბანში მონათვლას. ამ დავაში ჩვენ გვემხრობიან კაუჭკი, აქსელროდი, პოტრესოვი; მათ ბაუერი და სხვა ევროპის ბოლშევიზანები. მართალია, ამხ. აბრამოვიჩი ცდილობს ჩვენსშეშინოს პოვოს «მემარჯვენეი» და «მემარცხენეი», მარა შეგვიძლია დავარწმუნოთ, რომ ამ არის მათი მემარტყ არა თუ ჩვენი პარტიის რომელიმე ფრთა, არამედ რომელიმე ცოტადენათ ცნობილი პირიც, ყველა ამ ძირითად საკითხებში ჩვენი პარტია სავსებით მთლიანია.

და რადგანაც ჩვენის აზრით. ბოლშევიკების მონათვლა უტოპიაა, ტირანები ტირანიას არ აუქმებენ. ხოლო მათი ბოლო აუცილებელია, ჩვენც ვანგარიშობთ რა ფორმით, რა საშუალებით საბჭოთა რეჟიმი დაინგრევა და რა მონაწილეობა უნდა მივიღოთ ამ დანგრევაში. მარა ვინაიდან ამხ. აბრამოვიჩისათვის მიუღებელია თვით ეს დანგრევა, ამიტომ მიუღებელია ეს ფორმებიც და მასში სოც.-დემოკრატიის მიერ მონაწილეობა.

ყველა დღევანდლამდე არსებული დესპოტია დაცემულა სამი გზით—შინაგანი პოლიტიკური მოძრაობით, მის ფარგლებში მოთავსებული სხვადასხვა ერთა შეუთავსებლობით და საგარეო ავანტიურით. ამ გზებს ვერ ასცდება მოსკოვის დიქტატურა. ამხ. აბრამოვიჩს ამ რგოლიდან ამოულია უკანასკნელი და გვისაყვედურებს ომზე ორიენტაციას). ჩვენ ვაითებთ იმ აუცილებელ კონფლიქტებზე, რომელსაც ბადებს ბუნებრივად დესპოტიზმის არსებობა, ის კი თავს გვახვევს სუბიექტიურ მიდრეკილებას მათდამი. გამოდის რომ მოსკოვის ხელისუფლება აქ არაფერს შუაშიაო. ჩვენი სურვილი კი გადამურელია! ეს ობიექტიური მდგომარეობის შეცვლა სუბიექტიური მდგომარეობით ხდება ერთათ-ერთი მიზნით, მოსკოვის «რევოლიუციური» ხელისუფლების დასაცავად და მის წინდაწინ ვასათვთრებლად საგარეო შეჯახებაში. ის რასაკვირელია, სავსებით ეთანხმება ამხ. აბრამოვიჩის მსოფლმხედველობას, მარა სრულიათ არ ეთანხმება სინამდვილეს. აი უბრალო მაგალითი. ინგლისმა გასწყვიტა კავშირი რუსეთთან. რისთვის? იმისთვის რომ მოსკოვის მთავრობა მას ჩუმად ებრძვის ყოველგან, დედამიწის ყველა კუთხეში. ამ ბრძოლას უწოდებენ რევოლიუციურს, მარა ამით თვით ფაქტი არ ქრება. თუ ეს საქებია, რატომ მეორე ინტერნაციონალი ამავე გზით არ მუშაობს, და თუ ეს მეთოდი მისაღები არ არის, რატომ მოსკოვს იცავენ აბრამოვიჩი, ბაუერი და სხვა წევრნი ამავე ინტერნაციონალისა? ერთი სიტყვით, მოსკოვი თავისი მთავრობით იწყვეს საგარეო კონფლიქტს. რატომ ის ვერ დაჯდება თავის სკამზე და სხვა მთავრობებსავით საერთაშორისო შეთანხმების პოლიტიკას არ დაადგება? იმიტომ რომ ეს

59208

*) აბრამოვიჩი, ისე როგორც მილიუკოვი, ემყარება ბოლშევიკების მიერ გამოქვეყნებულს ჩემ კერძო წერილს. თუმცა მას შეეძლო გასცნობოდა ამ საკითხს უფრო დასაბუთებულად «ბრძოლაში».

მთავრობა წარმოიშვა უზურპაციის გზით, ხალხზე ძალით გაბატონებულია, და რუსულ-ბულია თავისი არსებობა გაამართლოს საგარეო მოქმედებით, «მსოფლიო რევოლუციით», საქვეყნო მისიით და სხვა ასეთი ბრიყვების მოსატყუებელი ლოზუნგებით. ე. ი. დესპოტია თავის არსებობის შესარჩენათ იძულებულია აწარმოვს საგარეო ავანტიურა, რომელშიაც ის ოდესმე ჩაიმტრევა. ომის ბუდეა დღეს მოსკოვი და რომი.

ამხ. აბრამოვიჩი ამბობს, რომ ომი იქნება თუ არა რამდენიმე დამოკიდებულია საერთაშორისო პროლეტარიატზე, რომელაც ებრძვის ომს და მას უნდა მივემხროთო. რასაკვირელია, სწორეთ ამიტომ გვგონია, რომ ევროპაში დღეს ომი შეუძლებელია. მარა ერთი მითხარით—რომელი პროლეტარიატი ებრძვის დღეს ომს რუსეთში და იტალიაში, სად არის იქ ბრძოლის და აზრის თავისუფლება? ვინც ომს ებრძვის, ის ებრძვის პირველ ყოვლისა მის ბუდეს—საბჭოთა დესპოტიას. ხოლო ვინც წინდაწინ ამ დესპოტიას ამართლებს და მსოფლიო პროლეტ არიატს მოუწოდებს ბაუერსავით მიემხრეთ მოსკოვსო—ის ომს ხელს უწყობს. ვენის უძანასკნელი ამბები რომ დასრულებულიყო ბოლშევიკების გამარჯვებით, ეს ხომ უმუქველათ ომით გათავდებოდა. მოსკოვის გზა ომის და ავანტიურის გზაა. ამას დღეს ბრმაც კი ხედავს.

ამნაირათ, საგარეო კონფლიქტებზე იმედს ამაყარებენ არა ჩვენ, არამედ მოსკოველები. მარა ვინაიდან ჩვენ მათსავით ავანტიურის ცხელებით არ ვართ შეპყრობილნი, ვამბობთ—თუ ომი დარჩა, ქართველი სოციალდემოკრატია მასში მონაწილეობას არ იღებს. ის იცავს ნეიტრალობას. ჩვენ ვსხვაგვადებით აბრამოვიჩის და მისი მომხრეებისაგან იმით, რომ ორ იმპერიალისტური ქვეყნის შეჯახებაში არცერთს არ ვემხრობით. ხოლო ისინი კი წინდაწინ ემხრობიან ერთ მათგანს. მათთვის მისაღებია საბჭოთა იმპერიალიზმი, მიუღებელია კაპიტალიზმის იმპერიალიზმი, ჩვენთვის ორივე ერთნაირათ მიუღებელია.

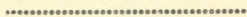
ფიქრობთ ეს გვარიანი გასაგები ამბავია.

ამხ. აბრამოვიჩი აყენებს მეორე ბრალდებას—თქვენ სპეკულიაციას ეწევი «რუსეთის დანაწილებაზე» (რასპად როსიი)! სწორეთ საკვირელი ამბავია. მე მისგან არ მოველოდი ასეთ პატრიოტულ ყიჟინას. რომელ რუსეთზეა აქ ლაპარაკი? თუ იმ რუსეთზეა, რომელიც საბჭოთა კავშირში შედის, მის დანაწილებას არა თუ არ ვემხრობით, პირიქით, სწორეთ ის უნდა ვაბდეს მთლიანი, დემოკრატიული და ნაციონალური სახელმწიფო. ხოლო თუ აქ ლაპარაკია საბჭოთა ტერიტორიის სხვა ერებზე, ესენი ხომ რუსები არ არიან, რუსეთი არ ეწოდება და უნდა ვიფიქროთ ორში ერთი: ავტორი ან ძველი რეჟიმის ტერმინოლოგიას უცაბედათ ხმარობს ან წინააღმდეგია საქართველოს დამოუკიდებლობის და სხვა ერთა თვითგამორკვევის. ლაპარაკი შეიძლება დანაწილებაზე არა რუსეთის, არამედ საბჭოთა კავშირის, რომელიც უკვე დანაწილებულია ნაციონალურ ერთეულებათ და განსაზღვრულ წესებით შეკავშირებულია. და აი ისმება საკითხი: აქვს ნება კავშირის წევრთ გამოვიდენ კავშირიდან? ბოლშევიკები იურიდიულათ ასეთ უფლებას აღიარებენ; ხოლო მარსელის კონგრესმა ასეთი უფლება იურიდიული და ფაქტიურიც დაადასტურა. და თუ აბრამოვიჩი მთელ კავშირს რუსეთათ ნათლავს და მის მთლიანობას იცავს, ამით აშკარა კონფლიქტში შედის როგორც მეორე, ისე მესამე ინტერნაციონალის გადაწყვეტილებებთან და უახლოვდება მილიუკოვის ბანაკს, ე. ი. დგება მოსკოვის იმპერიალიზმის ნიადაგზე.

სოციალისტური თვალსაზრისით დავა შეიძლება იყოს არა საბჭოთა კავშირის დანაწილებაზე შემადგენელ ერთეულებათ, ეს სრულიად უღაო, არამედ ამ დემოკრატიულათ მოწყობილ დამოუკიდებელი ერთეულების ურთიერთ დამოკიდებულებაზე. აქ ორი გზაა: ერთი იმპერიალისტური—ხიშტი, მეორე სოციალისტური—თავისუფალი მოლაპარაკება, თანასწორი უფლებებით.

მე ეჭვი არ შემდის, რომ რუსეთის სოციალისტები აირჩევენ უკანასკნელს და მით მკაფიოთ გამოეყოფიან როგორც ბოლშევიკებს, ისე ლიბერალებს და მონარქისტებს.

ნ. ე.

საქართველოს ოკუპაციის გახამართლება.

ის პროცესი, რომლის მოწამენი ვიყავით ჩვენ პარიზში 6, 7 და 8 ივლისს და რომელსაც სახელად «მერაბაშვილის საქმე» ერქვა, იყო ნამდვილად ჩვენი მტრის გახამართლება. ბოლშევიკებმა იმ თავითვე გადასწყვიტეს გადაექციათ ვეშაპლის მკვლელობის საქმე დიდ პოლიტიკურ პროცესათ, ესარგებლნათ ამ საბაბით, რათა საფრანგეთის საზოგადოებრივი აზრის წინაშე თავს დასმოდენ თავისუფლებისათვის მებრძოლ ქართველობას და უწინარეს ყოვლისა ჩვენს პარტიას. სამხადისი დიდი ვასწიეს. სცადეს კომუნისტურ პრესის საშვავლებით მოეჩვენებიათ ფრანგულ საზოგადოებისათვის, თითქოს მერაბაშვილის აქტი ს. დ. ვმიგრაციის და პარიზელ ქართულ საელჩოს საქმე ყოფილიყო. ეს ბნელი საქმე განაგრძო სასამართლოში მათმა ვეკილმა, ბ. ტორესმა. როგორც თვით პროცესზე გამოიჩვენა, ბ-ნ ტორესს თავიდანვე რამოდენიმეჯერ მიუმაართავს სასამართლოსათვის: ვეშაპლის მკვლელობა სასამართლომ დემოკრატიულ ემიგრაციის და საქართველოს ლეგაციის საქმეა, ეს უკანასკნელი ფიქტიური წარმომადგენლობაა, საფრანგეთის მიერ საბჭოთა კავშირის ცნობის შემდეგ ის დიპლომატიური დაწესებულება აღარ არის და მე, როგორც ქ-ნ ვეშაპლის ინტერესების დამცველი, მოვითხოვ მის გახრეკასა. ამგვარად მოსკოვი და მისი დამცველნი შეეცადენ სასამართლოს გზით მიეღწიათ იმ სანუკველ მიზნისათვის, რომელსაც ვერ მიაღწიეს პოლიტიკური და დიპლომატიური გზით: ეს მათი მიზანია—დემოკრატიულ საქართველოს საერთაშორისო უფლებების გაუქმება საფრანგეთში. სასამართლომ, რომელიც საქართველოს საკითხს უყურებს საფრანგეთის რესპუბლიკის მთავრობის და არა მოსკოვის თვალთ, რა თქმა უნდა, არავითარი მსვლელობა არ მისცა ბ-ნ ტორესის მრავალგზის შუამდგომლობას. მარა მოსკოვი გულს არ იტყნდა და ენერგიულად ეწეოდა სამზადისს. ბ-ნი ტორესი რუსეთშიც კი გაემგზავრა და ის იქ ალბათ აღუქურვეს სათანადო ცნობებით და მასალებით.

და აი პროცესი დაიწყო. სამი დღის განმავლობაში იხყრობდა ის მთელი პრესის და საზოგადოების ინტერესს. ეს იყო ნამდვილი დუელი დემოკრატიულ სასამართლოს ნიადაგზე მოსკოვსა და განთავისუფლებისათვის მებრძოლ საქართველოს შორის. —საქართველოს დამოუკიდებლობა, ლადადებდა ბ-ნი ტორესის პირით მოსკოვი, სრული ფიქცია იყო, მოგონილი ხელისუფლების მწყურვალე ქართველ მენშევიკ პოლიტიკოსების მიერ. ქართველი ხალხი შეურიგდა ბოლშევიკებს. მისი ბრძოლა მოგონილ ოკუპაციის წინააღმდეგ არის მხოლოდ მენშევიკების ჩხირკედლოლობა. 1924 წლის აჯანყება მათ მიერ იქნა მოწყობილი უცხოეთიდან. არავითარი სუვერენული დემოკრატიული საქართველო არ არსებობს მას შემდეგ, რაც საფრანგეთმა საბჭოთა კავშირი იცნო იურიდიულად, ხოლო ქართული ეროვნული მთავრობა და საქართველოს საელჩო პარიზში არაღვავალური ორგანიზაციებიან. აი ბ-ნ ტორესის თეზა, რაიცა, როგორც მკითხველმა იცის, არის ვასვებით მოსკოვის არგუმენტაცია მებრძოლ საქართველოს წინააღმდეგ. მას დაუპირდაპირად სასამართლოში მერაბაშვილის დამცველების, ბ.ბ. ბატაის და რუდნეკოს, ხელმძღვანელობით ნამდვილი ამბავი საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისა, შემდეგ მისი დაპყრობისა საბჭოთა ჯარების მიერ, ქართველი ხალხის თავგანწირულ ბრძოლისა განთავისუფლებისათვის, ამ ბრძოლაში გაღებულ უამრავ მსხვერპლის, და აგრეთვე იმ საერთო თანაგრძობისა, რომლიცა გარემოცულია ქართული საქმე ევროპაში და განსაკუთრებით საფრანგეთში, რომელიც დღესაც სცნობს დემოკრატიულ საქართველოს სუვერენულ უფლებებს.

როგორც ხედავთ ჩვენი საკითხი დაისვა სწორეთ, მთელი თავისი ზნეობრივი და პოლიტიკური სიგრძე-სიგანით და დაისვა არა მანინჯ და ცალმხრივ პირობებში, საცა შეუძლებელია საქმის ვასვებით და მიუდგომლად გარკვევა და გაშუქება, არამედ დემოკრატიულ ქვეყანაში, საცა უმაღლესი მსაჯული საზოგადოებრივი აზრია, რესპუბლიკანურ დემოკრატიულ სასამართლოში, საცა ორივე მხარე ერთნაირად თავისუფალია მოიტანოს ყოველივე საბუთი, რაც კი მას სასარგებლოთ მიანიჭა მისი თვის დასამტკიცებლად, მისი ინტერესის დასაცავად. საცა ყველა მოწმეს შეუძლია თავისუფლად მოსვლა და უშიშრად ჩვენების მიცემა, თავისი რწმენის და შეხედულების განცხადება, საცა სჯიან არა ბიუროკრატები, არამედ ხალხის, მომეტებულად მდაბიო ხალხის წრიდან შემთხვევით ამოკრებილი თავისუფალი მოქალაქენი.

და აი აქ მოხდა ის, რაც ხდება ყოველთვის, როცა კი ქართული საკითხი ისმის თავისუფალ პირობებში: მოხდა სრული იზოლიაცია ჩვენი მოწინააღმდეგისა. არამც თუ ბატონ ტორესმა ვერ შესძლო გამოეყვანა პროცესზე ფრანგი მოწმეები, თუნდაც იგივე მოსაოვის ერთგული კომუნისტები, არამედ სოვეტებმა და მის პარიზელ წარმომადგენლებმა ვერ მოიყვანეს ვერც ერთი ქართველი, რომელსაც ოკუპანტების სასარგებლოდ ეჩვენებია. და ეს მათი მარცხი გამომჟღავნდა პროცესის პირველსავე დღეს, როცა სასამართლოში არ მოვიდა ქ-ნი ვეშაპელი, რომლის სახელით ფორმალურად გამოდიოდა ადვოკატი ტორესი. პირველ მარცხს მოჰყვა მეორე, კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი. მერაბაშვილის დაკითხვის შემდეგ დაიწყო დაკითხვა სამოქალაქო მომჩივნის მიერ გამოწვეულ მოწმეებისა. ოთხ ქართველ მოწმეთაგან გამოცხადდა მხოლოდ ერთი, ბ-ნი ხაჩიძე. სამნი კი არ მოვიდნენ. ვინ არიან ესენი? ბ-ნი ზუბალაშვილი, საბჭოთა «ქართულ კოლონიის» თავმჯდომარე პარიზში. ვილაც ექიმი მიქაძე და ქ-ნი ვალენტინა ვაშაძე. პირველი ხომ თავის მდგომარეობით მოწოდებულია ქება დიდება შეასხას 'სოკუპაციო რეჟიმს, ხოლო ორი უკანასკნელი ვეშაპელის თანამშრომლები იყვნენ, «ახალ საქართველოს» ფურცლებზე ქვა და გუნდას ესროდნენ «მენ-შევიკურ საქართველოს» და დიდებას უგალობდნენ ჩვენი ქვეყნის ეკონომიურ, კულტურულ და ეროვნულ «აყვავებას» ბოლშევიკურ რეჟიმში—მაგრამ საფრანგეთის სასამართლოს წინაშე ამათაც ხმა ჩაუწყდათ. საქმარისი იყო ბოლშევიკების ბოროტი საქმე თავისუფალ ქვეყნის სინათლეზე გამოსულიყო, რომ მას სამარცხვინოდ გაქცეოდნენ და გათიშოდნენ ისინიც კი, ვინც შინაურობაში მას გუნდრუკს უქმევდნენ და ერდგულებას ეფიცებოდნენ. დარჩა ბ-ნი ხაჩიძე, პირადი მოწამე ვეშაპელის მოკვლის, მისი ყოფილი დივიანი და თანამშრომელი. მაგრამ ამ ერთად ერთმა მოწმემაც არ გაამართლა ბ-ნ ტორესის იმედს: მან შესარულა სასამართლოში მიცემული ფიცი და უჩვენა სიმართლე. თვით ტორესის შეკითხვაზე უპასუხა, რომ ვეშაპელი მის «ახალ საქართველოს» სცემდა არა გასაყიდათ (ტორესი ამტკიცებდა თითქოს ვეშაპელი ამ განხეთის შემოსავლით სცხოვრობდა!), არამედ საპროპაგანდოთ, რომ ფულს თავის გამოცემის ხარჯების დასაფარავად ის იღებდა რუსების პარიზელ საელჩოსაგან, რომ მისი ფაქტიურად საელჩოს მოხელე და თავის განხეთის შინაარს და პოლიტიკურ ხაზს იყო შევნიშნავდა საელჩოში ს. ფირფოვთან ერთად. ამ ჩვენებამ თავიდანვე გამარჯვება ვეშაპელის ნამდვილი როლი, ხოლო მომჩივან მხარის სრულ ზნეობრივ და პოლიტიკურ იზოლიაციამ თვით ქართველ ბოლშევიზანების მიერაც კი აშკარა გახადა, რომ პოლიტიკურათ პროცესი ბოლშევიკებმა უკვე წააგეს.

თუ მტრის მხარეზე მყოფი ქართველები გაექცნენ სასამართლოს, მებრძოლ საქართველოს ბანაკიდან გამოცხადდა მრავალი მოწამე, რომელთაც გააცნეს მსაჯულებს მათი ქვეყნის ბედი უკანასკნელ 10 წლის განმავლობაში, ასწერეს ქართველი ხალხის გამათავისუფლებელი ბრძოლა, დახატეს საზარელი სურათი დევნის, ინკვიზიციის, ხვრეტის... მთელი სასამართლო დაულალავი ყურადღებით უსმენდა ქართველ მოწმეებს, მომეტებულიათ ახალგაზდებს, რომელნიც მოუთხრობდნენ მას პირადათ გადატანილ ტანჯვა-წვალებას. მაგრამ პროცესმა უმაღლეს ინტერესს მიაღწია, როცა გამოვიდნენ ორი მოწმე-დეპუტატები: ჩვენი ძველი, ერთგული მეგობრები პიერ რენოდელო და ადრიენ შარკე. ისედაც საყვედურს და რაბაზი გაიქუდა მრავალი ადვოკატებით, ფეხზე დასადგომი ადგილიც კი აღარ დარჩენილა. პირველად შემოდის ბორდოს ქალაქის თავი, ამხ. მარკე. ის აუწყებს მსაჯულებს თუ რა ნახა საქართველოში მოგზაურობის დროს 1920 წელს, რა ბუნებრივი აღფრთოვანებით მიიღო ქართველმა ხალხმა სოციალისტური დელეგაცია, რა დიდი გავლენა და ავტორიტეტი ქონდა ქართველ ერში სოც.-დემ. პარტიას, რა გატაცებით სწარმოებდა დემოკრატიულ სახელმწიფოს შენება. მოწმე ახსიათებს ს. დ. მთავრობის პოლიტიკას, კერძოდ აგრარულს, ასწერს მოსკოვის თავდასხმას საქართველოზე და ჩვენი ქვეყნის ბეცს უკანასკნელ წლების განმავლობაში. დაბოლოს, რამდენიმე სიტყვა თვით მკვლელობაზე, რომლის გარემოებებს მოწმე, როგორც თავშივე განაცხადა, იცნობს მხოლოდ პრესიდან. ის გადაქრით გმობს ყოველივე ძალადობას და მით უმეტეს მკვლელობას, თუ გინდ პოლიტიკური მიზნით ჩადენილს. მაგრამ ძველთაგან ცნობილია, რომ სისხლი იწვევს სისხლს და, მისი აზრით, ის სისხლიანი საქმე, რომელიც ჩაიდინა ბრალდებულმა გამოძახილია ზღვა სისხლისა და უსახლგრო ძალმომრეობის, რომელიც საქართველოს დაატეხა თავს საბჭოთა რუსეთმა. მოხერხებული ვექილი ტორესი ცდილობს ისარგებლოს მოწმის უკა-

ნასკნელი სიტყვებით ვეშაპელის ხსოვნის გასათვრებლათ.—მოწმემ სტევა, აცხადებს ის, რომ სისხლი სისხლს იწვევს. მართალია. მაგრამ იცის თუ არა მან, რომ ბრალდებულმა მოკლა ვეშაპელი სწორედ იმისათვის, რომ უკანასკნელი სისხლის ღვრის შეწყვეტას ქადაგებდა, რომ მას უზაროთ მიაჩნდა სისხლის ღვრის გაგრძელება და მოუწოდებდა ქართველ ხალხს ბოლშევიკებთან შერიგებისაკენ, ზავისაკენ. მარკე უპასუხებს, რომ მან არ იცის. რა მოტივებით ხელმძღვანელობდა ვეშაპელი, როცა ის საბჭოთა რუსეთთან შერიგებისაკენ მოუწოდებდა. მაგრამ თავის მხრით ერთ კითხვას დაუტოვებდა ბ-ნ ვეკილს: რას ვიტყვით ჩვენ, რომ 1917 წელს, როცა საერთაშორისო სისხლისაგან იცლებოდა გერმანიასთან ბრძოლაში, ეთქვათ ჩვენთვის: გვეყოფა მსხვერპლი, მოურიგდეთ მტერს და ბოლო მოუღოთ სისხლის ღვრასო? დაწმუნებული ვარ თქვენც ჩემთან ერთად აღშფოთებით უკუაგებდით წინადადებასო. ტორესი ხედავს, რომ ოინი ჩაუშალეს და ხელს იღებს შეტევაზე.

მარკეს სცვლის რენოდელი. უბრალო მოთხრობითი კილოთი ასწერს ჩვენი მეგობარი ქართველი ხალხის ტრალედიას. ის დაწვრილებით ჩერდება აჯანყების ხანაზე, მოუთხრობს მსაჯულებს ჩვენი დაუვიწყარი ნოე ხომერიკის და ვალიკო ჯუღელის ტრალიკულ ბედს და ბოლოს უხსნის სამსჯავროს ქართული საკითხის საერთაშორისო მნიშვნელობას. საფრანგეთის მთავრობამ, თუმცა მან იცნო სოციალისტების დასტურებით საბჭოთა რუსეთი, იმავე სოციალისტურ პარტიის წინადადებით დაიცვა თავისი წინანდელი საერთაშორისო აღიქმა, დაიცვა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკის ცნობა და მე გამოეფიქვამ აქ რწმენას. აღუვებულის ხმით აცხადებს რენოდელი, რომ რესპუბლიკის მთავრობა ამ ცნობაზე ხელს არასოდეს აიღებს. ტორესი, რომელიც პროცესის დასაწყისში წინააღმდეგს ამტკიცებდა, არჩევს არ შეედავოს მის ამ განცხადებას. სამაგიეროთ, წინასწარ დამზადებულ «მასალებით» ხელში, ის თავს უხსნის ჩვენს პარტიას: კითხვას მოწმეს—იცის თუ არა მან, რომ ქართველი ს. დ-ის მეთაურები იბრძოდნენ რუსეთის საერთო სოციალისტურ ფრონტში რევოლიუციამდე, რომ ისინი რევოლიუციის პირველ ხანაში სრულიად რუსეთის მთავრობაში კი შედიოდნენ და რომ მხოლოდ მაშინ, როცა ისინი დაამარცხა ბ-ბმა, წავიდნენ საქართველოში და რუსეთის ცენტრალურ მთავრობაში «პორტფელების» დაკარგვის შემდეგ იქ გამოაცხადეს დამოუკიდებლობა, რომელზედაც წინათ არ ფიქრობდნენ. ამავე პორტფელების მოპოების მიზნით იბრძვიან ისინი ეხლა ქართულ «ირედენტისთვის»^{*)}. ეს აშკარად ნაკარნახევი რეალიკა იწვევს რენოდელის ცხარე პასუხს. ქართველი ერის პოლიტიკურ ხელმძღვანელებს ზევით აღნიშნულ დახასიათების გამო რენოდელი ესვრის ბოლშევიკების ადვოკატს: «ბ-ნ ვეკილო, ტლანტმა და ხელობამ კაცს არ უნდა ააღებინოს ხელი სინიდისზეო!» ჩვენი მეგობარი ახასიათებს საქ. ს. დ. პარტიას და მის ბელადებს, მათ ზნეობრივ და პოლიტიკურ გავლენას და მნიშვნელობას რუსეთში როგორც ცარიზმის, აგრეთვე 17 წლის თებერვლის რევოლიუციაში. ის უხსნის მსაჯულებს, რომ ნამდვილი რევოლიუცია მოახდინეს, და მეფის რეჟიმი დასცეს არა ბოლშევიკებმა, არამედ რუსეთის ყველა ხალხთა დემოკრატებმა, რომელიც ხელმძღვანელ როლს თამაშობდნენ ქართველი მოღვაწეები, რომ ბოლშევიკებმა მოკლეს ოქტომბერში ეს ნამდვილი რევოლიუცია, ხიშტებით გარეკეს დამფუძნებელი კრება. დემოკრატია დამარცხდა რუსეთში, მაგრამ არა საქართველოში. ქართველმა პოლიტიკოსებმა განაგრძეს საქართველოში იმავე გზით სელა, რომლითაც ვიდოდნენ რუსეთის ფარგლებში, მათ განაზოტციელეს დემოკრატია და მისგან გამომდინარე უდავო უფლება ერთა თვითგამორკვევისა, უფლება, რომელიც თვით რუსეთმა იცნო 1920 წლის მაისში საქართველოსთან დადებულ ხელშეკრულებაში. ნუ თუ რომელიმე დემოკრატი გაბედავს, რომ ეს უსაყვედუროს ქართველ სოციალისტებს! თქვენ, ბ-ნ ვეკილო, მიმართავს მოწმე ტორესს, წარმოსთქვით საქართველოს შესახებ ერთი მეტად საინფათო სიტყვა—«ქართული ირედენტა» როგორ! საქართველოს საკითხს თქვენ ირედენტათ ნათლავთ?! მაშინ ხომ პოლინეთიც ირედენტა იქნებოდა, ირლანდიაც ირედენტათ უნდა აღიაროთ, ან იქნებ თქვენ ელზას-ლოტარინგიაც ირედენტათ მიგაჩიათო! ჩიხში მიდევნილმა ადვოკატმა სცადა უკანდახვევით თავის დახსენება, მაგრამ ამაოთ.

ჩვენ დაწვრილებით მოვიყვანეთ ამ ორი მოწმის ჩვენება, რომ მკითხველისათვის

*) ირედენტას უწოდებენ ერის ნაწილს. მოქცეულს უცხო სახელმწიფოს საზღვრებში.

გვეჩვენებია პროცესის ნამდვილი ხასიათი და შინაარსი. აქ ყველაზე ნაკლები ადგილი ეჭირა ბრალდებულის პიროვნებას, მისი აქტივი მიიჩქმალა და პირველ რიგში წამოედგა საქართველოს ბედი. პროცესი იქცა ჩვენი ქვეყნის ოკუპანტების გასამართლებათ.

ტორესი იძულებული იყო პროცესზე შეტევიდან თავდაცვაზე გადასულიყო. მან ვერც კი გაბედა გაემეორებია ის ვერსია მკვლელობისა, რომელსაც პროცესამდე სასამართლოს ავრუნებდა წერილობით—თითქმის მერაბაშვილის აქტში პასუხისმგებელი ქართველი ემიგრაცია და საქართველოს ლეგაცია ყოფილიყვნენ. თავისი უკანასკნელი სიტყვა მან მოანდომა საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოსადმი ჩადენილ დანაშაულის გამართლებას. ამისათვის არ დაერიდა ურიგო დემაგოგიასაც კი—ფრანგ ნაფიცი მსაჯულებს არწმუნებდა ქართველები გერმანოფილებიაო. მაგრამ მას შემდეგ, რაც მსაჯულებმა მოისმინეს მრავალ მოწმის ჩვენება, ეს უიმედო საქმე იყო. ტორესის შემდეგ მოლაპარაკე ვეკილ რუდენკომ საკადრისი პასუხი გასცა მას: მან აუნსნა მსაჯულებს, თუ საიდან წარმოსდგება ბრალდება ქართველების «გერმანოფილობის». მოუთხრო ბრესლიტოვსკის ზავის ამბავი, აგრეთვე უკანასკნელათ გამოქვლიანებული კავშირის საბჭოთა მთავრობასა და გერმანიის მილიტარისტთა და რეაქციონერთა შორის. მისმა კოლეგამ, ვეკილმა ბატაიმ გაუკეთა ჯამი მოწმეების ჩვენებას, დასახა ის საერთო თანაგრძნობა და ორეოლი, რომლითაც გარემოცულია ევროპაში ქართველი ხალხის ბრძოლა თავისუფლებებისათვის, შეადარა საქართველო ელზას-ლოტარინგიას, ხოლო ვეშაველი და მისი «რეალისტური პოლიტიკა» იმ მტრის მიერ მოსყიდულ მოლატეებს, რომლებიც დიდი ომის დროს გერმანიის იმპერატორის ფულით ელზას-ლოტარინგიაში «გაზებენ დენარდენს»-ს სცემდენ, რაზელიც ფრანგებს გერმანიის ერთგულებას უქადაგებდენ და სხ.

კამათი დასრულდა. მცირე თათბირის შემდეგ ნაფიცი მსაჯულებმა ოთხივე კითხვას, სასამართლოს მიერ დასმულს, უარყოფით უპასუხეს. მერაბაშვილი გაამართლეს.

გამამართლებელი განაჩენი არავისთვის მოულოდნელი არ ყოფილა: თავისუფალ საფრანგეთის მოქალაქეებს თავისი სინიდისის კარნახით უნდა გავსინჯათ არა პიროვნება, არა კონკრეტული ფაქტი, არამედ დავა ბოლშევიკურ რუსეთსა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ საქართველოს შორის. ვისთვის უნდა ყოფილიყო მოულოდნელი, რომ საფრანგეთის სინიდისის წარმომადგენელი გადაჭრით დადგენ ქართველი ხალხის მხარეზე და გამოიტანეს მსჯავრი მისი მოძალადის წინააღმდეგ!

—იკ.

ე მ ი ხ ს ა ე რ თ ხ ე .

II.

იტალიის მდგომარეობა განსაკუთრებით მწვევაა. მისი მოსახლეობა სწრაფთ იზრდება: წლიურათ მას 800 ათასი მცხოვრები ემატება. ამას დაურთეთ ის გარემოება, რომ იტალია მოკლებულია ნედლ მასალას, მაგ. ქვანახშირს, რკინას და სხვა, რაცა აუცილებელია მრეწველობის განვითარების უზრუნველსაყოფათ. ამას ემატება კაპიტალის ნაკლებობა და მსოფლიო ომის ხანაში დაზიანება.

ასეთ პირობებში იტალიას სათავეში ფაშისტური დიქტატურა მოექცა. მსგავსათ ბოლშევიზმისა ის ეკონომიურ საკითხების მოწესრიგებას ძალდატანებით შეუდგაკვრიო მოქალაქეთა და სხვადასხვა წრეებისა და ჯგუფების თაოსნობა მოისპო. მთელს ეკონომიურ ცხოვრებას ფაქტიურათ ბიუროკრატიული აპარატი დეპატრონა. და აი შედეგი: უმთავრესი სამრეწველო დარგები უცხოელ, განსაკუთრებით ამერიკულ კაპიტალისტთა ხელში აღმოჩნდა. ადგილობრივი საკრედიტო დაწესებულებანი ნიუიორკის ბანკების განყოფილებათ გადაიქცენ. ამიტომაც არის იტალიის ლირა მსოფლიო ბირჟაზე მუდამ ქანაობს. უკანასკნელ ხანებში ის მალა იწევს და მით ისედაც სუსტი მრეწველობის განვითარებას ფრთებს აკვეცს. ასეთ პირობებში იტალიის მრეწველობას არ ძალუქს უცხო ბაზარზე სხვა ქვეყნებს მეტოქეობა გაუწიოს და თავისი ექსპორტი გააძლიეროს. ამიტომაც იყო მიმდინარე წლის 16 მაისს მრეწველთა კონფედერაციის თავმჯდომარემ წარმოთქვა, რომ «მრეწველთა შეუძლიათ საქონლის უცხოეთში გაზიდვა მხოლოდ იმიტომ, რომ ისინი უფრო იაფათ ყიდიან, ვინემ ამას მოითხოვს გაწეული ხარჯების დაფარვა». მიუხედავათ იმისა, რომ ზარალით ასაღებენ, ექსპორტი უკვე დაეცა: გასულ წლის პირველ სამ თვეს გაუზიდავთ 4.004 მილიარდ ლირის საქო-

ნელი, ხოლო წელს იმავე თვეებში 3.926 მილიარდისა.)¹⁾ და აი მრეწველობა ეცემა, ფაბრიკები იხურება, უმუშევრობა ძლიერდება. გასულ წლის ოქტომბერში უმუშევართა რიცხვი 112 ათასს ახწევდა, ხოლო ამ წლის თებერვალში 259 ათასს უდრიდა.

ამიტომაც არის საერთო მოუსვენრობა იწყება და ფაშისმის მიერ გარეგნულად დამყარებული წესრიგი ირღვევა. არსებული მდგომარეობით კმაყოფილნი არიან მხოლოდ მემამულენი და მსხვილი სახლის პატრონი. ფაშისმის შინაგანი იზოლიაცია თანდათან ღრმავდება.

ამრიგათ იტალიის მოესპო ბუნებრივი გზა ზედმეტ მოსახლეობის გამოსაკვებით. ხოლო ამერიკაცია განსაკუთრებით ამერიკაში ვაძენლდა. ზედმეტი მოსახლეობისთვის უცხო ქვეყნებში საბინადრო ადგილების მოძებნა და ნედლი მასალის შეძენა თანამედროვე იტალიის ტერიტორიალურ ექსპანსიისაკენ მიერეკება. ამ გარემოებას აძლიერებს ფაშისტურ დიქტატურის განმარტოება და მისი სურვილი სავარეო ასპარეზზე იოლი გამარჯვებით განამტკიცოს თავისი შერყეული მდგომარეობა. საომარი ყიყინი დესპოტიის ხელში ამოძრავებულ ხალხის დამორჩილებით იარაღია. ამიტომაც არის სანამ ფაშისმი ბატონობს, მსოფლიო მშვიდობიანობას მუდმივი საფრთხე მოელის. ამის უკანასკნელ მაგალითს ტირანას ხელშეკრულობა წარმოადგენს, რომლითაც იტალიამ ალბანეთზე ფაქტიური პროტექტორატი დააწესა. ამ გზით ბალკანეთის ნახევარკუნძულის წინაშე ახალ სამხედრო შეტაკების აჩრდილი წამოიჭრა.

მაგრამ იტალია გარშემორტყმულია დემოკრატიული სახელმწიფოებით. ამავე დროს ის ხალხთა ლიგის წევრათაც ითვლება. ხოლო ვინ არ იცის, რომ ხალხთა ლიგა წარმოიშვა ევროპა-ამერიკის დემოკრატიის მოთხოვნით, რომ ომი გამოცხადდეს კანონს გარეშე და ხალხთა ურთიერთობა მშვიდობიანობის საფუძველზე აეგოს! ხალხთა ლიგა მიუხედავად იმისა, რომ ის ჯერ კიდევ ნორჩი ორგანიზაციაა, მშვიდობიანობის დამყარების თვალსაჩინო ფაქტორი შეიქნა. ამიტომაც არის დასავლეთ ევროპაში მილიტარისტული ტალღის წინააღმდეგ დარაზმულია მთელი დემოკრატია. მისი გავლენა სავარეო პოლიტიკაზე ყველგან დღითი დღე მტკიცდება.

ამ ტალღის გარეშე დგას ერთათ-ერთი სახელმწიფო. ეს არის საბჭოთა კავშირი. კომუნისტური დიქტატურა რუსეთის მეურნეობისათვის პირდაპირ საბედისწერო გამოდგა. განადგურდა ვაჭრობა-მრეწველობა, გაიფლანგა წინანდელ თაობათა სიმდიდრე, აირდაირია მთელი ეკონომიური ცხოვრება. მართალია მუდამდღე ვაკვივიან ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციაზე და ახალახალ ფაბრიკების აგებაზე. მაგრამ ეს არის რეკლამა გულუბრყვილობათა გასაბიბრუებლათ. დანამდვილებით კი იხურება ასი ფაბრიკა და მათ ნანგრევებზე აგებენ ერთს, რომ უცხოელთა დელეგაციებს ეკონომიური აღმშენებლობა აჩვენება, თუმცა ამჟამათ არც ისე ხშირია ისეთი პირები, რომელთა მოტყუება «პოტიომკინთა სოფლებით» შეიძლებოდა.

ყველამ იცის, რამდენათ ესპიროება ფინანსიური სახსარი საბჭოთა კავშირის. ამ მიზანს პირველყოვლისა სავარეო ვაჭრობის მონაპოვია ემსახურება. მერე რანაირია მდგომარეობა?

მეფოს რუსეთის მონაწილეობა მსოფლიო აღებ-მიცემობაში 3.4 პროცენტს უდრიდა, ხოლო საბჭოთა კავშირის წილი 0,3 პროცენტით განისაზღვრება. ასე დავცა საბჭოთა რუსეთის ეკონომიური ძალა—გავლენა. ამის შემდეგ სრულიად ბუნებრივია, რომ საბჭოთა კავშირის მესვეურები უცხოეთის ყველა გზაჯვარედინზე ამაოთ ეძებენ კრედიტებს. ფაქტიურათ მათ წინააღმდეგ ფინანსიური ბლოკადა დაწესდა. ამიტომაც არის ინდუსტრიალიზაციის განხორციელებაზე ლაპარაკიც არ შეიძლება. პირიქით იხურება ფაბრიკა-ქარხნები, მუშათა ხელფასი ეცემა. სამუშაო დღე გრძელდება, უმუშევართა ლაშქარი იზრდება. უკვე ვახშირდა უმუშევართა დემონსტრაციები არსებულ ხელისუფლების წინააღმდეგ.

ასეთ პირობებში რა დარჩენია საბჭოთა ხელისუფლებას თუ არა ის, რომ მთელი თავისი სიმძიმით თავს დააწვეს ვლუხკაცობას და მას უკანასკნელი სისხლი გამოსწოვოს. ისედაც აუტანელი გადასახადები სწრაფათ იზრდება. უკვე ფაქტიურათ ხორციელდება კომუნისტ-ოპონიციონერთა პროგრამა—გლეხთა საბოლოო გაკრეჭა, რომ მათ ხარჯზე სცადონ მრეწველობის აღორძინება და ამ გზით მუშათა მომხრობა.

კომუნისტურ დიქტატურის ეკონომია მოჯადოებულ წრეში მოექცა. მიმ-ია-

¹⁾ მოდილიანის მოხსენება ინტერნაციონალურ ბიუროს.

რეთ ქალაქები და სოფლები, შეიხვედეთ მუშათა უზენებში და გლენტა ქონებში და თქვენს თვალწინ გადაიწლება საშინელი სურათი ჯერ არსათ ნახული გადატაცების. მთელი მშრომელი ხალხი შიშველ-ტიტველია. ამის დაფარვა არავითარ ჩეკას არ შეუძლია, ისე როგორც კანტარბანდით ვაჭრობის აღკვეთა. აი საუკეთესო ილიუსტრაცია საბჭოთა რუსეთის ეკონომიური დაცემის.

ამიტომაც არის მთელი ერი საბჭოთა რეჟიმის დაცემას შეხარის. დაურთეთ ამას სიტყვისა, კრებისა და კავშირის თავისუფლების აღკვეთა, გაფიცვისათვის უმაღლეს სასჯელის დაწესება, მოკლეთ ჩეკის გაბატონება და მთელი ხალხის ბორკილში ჩაქუცდა და თქვენთვის ამკარა იქნება, რომ საბჭოთა რუსეთი მართლაც თიხის ფეხებზე შემდგარი ბუმბერაზია. კომუნისში შიგნით მთელ ხაზზე დამარცხდა. დიქტატურის დამხობა მთელი ერისთვის ყოფნ-არყოფნის საკითხი შეიქნა. საბჭოთა ძალაუფლებას დარჩენია ერთთ-ერთი გზა—კომინტერნის მეფებით სხვადასხვა ქვეყნებში სამოქალაქო ომის გაჩაღება მსოფლიო რევოლუციის მოსახდენათ. შიგნით სახვებით უძღური და სრულიად ვაკოტრებული რუსული კომუნისში საგარეო ინტრიგებით სულდამულობს და მუდამდღე ომის ატეხას ეთამაშება. ამ მიზნით მისი აგენტები ყველგან აძაწიან და ბნელი მახინჯაკებით მილიტარისტთა ბანაკს აძლიერებენ. მოიგონეთ მათი კავშირი გერმანიის უკიდურეს რეაქციონერებთან! რუსეთის ბოლშევიკებმა გერმანიის ნაციონალისტები შეაიარაღეს და ხელს უწყობდენ რესპუბლიკის დამხობას და მუშათა კლასის დამონებას ემსახურებოდენ.

საბჭოთა კავშირი არა ეროვნული, არამედ ეროვნებათა სახელმწიფოა. აქ ფაქტიურათ არარუსი ელემენტები სჭარბობდენ. თებერვლის რევოლუციამ ერთა თვით-გამორკვევის უფლება რუსეთის პოლიტიკურ დღის წესრიგში წამოაყენა. კომუნისტურმა დიქტატურამ კიდევ უფრო გააძლიერა დამორჩილებულ ერების ლტოლვილებს გამოეყონ ველიკორუსიის და თავის ბედს თვითვე დაეპატრონონ. და აი საქართველო, აზერბეიჯანი, მთა, უკრაინა, თურქესტანი და სხვა ერები დარაზმული არიან, რათა ხელსაყრელ მომენტში დამოუკიდებელი დემოკრატიული რესპუბლიკები მოაწყონ.

საბჭოთა კავშირი ავსტრიის-უნგრეთის იმპერიის მდგომარეობაში ზავარდა. ერების დასამორჩილებლათ ავსტრიის იმპერიალისტები ბალკანეთის ნახევარ კუნძულზე მუდამდღე დიპლომატიურ ინტრიგებს აწყობდენ და დასასრულ მსოფლიო ომი გამოიწვიეს. სწორედ ასე იქცევა «წითელი» მოსკოვი ამოძრავებულ ერების დასატუქსავათ. ის შეფის მთავრობის ტრადიციებს განაგრძობს და მსოფლიო რევოლუციის დროშის ქვეშ სხვა და სხვა გზით ახალ ახალი ქვეყნების დაპყრობას ელტვის. ამ გზით საბჭოთა ძალაუფლება ოცნებობს თავისი სიცოცხლის გახანგრძლივებას, როგორც ეს მზნდა აზერბეიჯან-სომხეთ-საქართველოს ოკუპაციით ან და მონღოლეთის ფაქტიური შემოერთებით. დიქტატურა, იმპერიალიზმი და მილიტარიზმი ერთმანეთისაგან განუყოფელია. საიდუმლო ინტრიგებით ის მშვიდობიანობას ემუქრება და ახალ სამხედრო კონფლიქტებს გზას უხსნის.

ამიტომაც არის საბჭოთა დიპლომატია გადაპირით უარყოფს ერთა ლიგას. მართლაც, შეიყვანეთ მოსკოვის მთავრობა ხალხთა ლიგაში და ის იძულებული გახდება თავისი დიპლომატიური საქმიანობა საამკარაოზე გამოიტანოს და საერთაშორისო დემოკრატიის კონტროლს ავით თუ კარგათ დაემორჩილოს. ეს იქნებოდა მილიტარისტულ პოლიტიკის აღგმვა და საბჭოთა კავშირის დემოკრატიის და მშვიდობიანობის გზაზე შედგომა. მაგრამ ეს ხომ დიქტატურის დაბლუპველია და ბოლშევიზმის ამოღების გამოიწვევდა. და აი მოსკოვის მთავრობაც თავის სოჭოში იმალება და სიბნელეში მშვიდობიანობის აფეთქებას ამზადებს. ომის ატეხის მთავარი საშიშროება მოსკოვში უნდა ვეძიოთ.

გვეტყვიან: აკი საბჭოთა მთავრობა სუსტია და ომის გამოცხადებას ვერ გაბედავსო. უეჭველია «წითელი» ლაშქარი უძღურია ფართო შეტევა აწარმოვოს. მაგრამ სუსტი იყო ავსტრია-უნგრეთის იმპერია. მაგრამ ინტრიგებში გართული მსოფლიო ომის ამტეხი შეიქნა. უძღურია მოსკოვი, მაგრამ სწორედ ეს უძღურება მას მიერეკება ხალხის ყურადღება გარეთ მიაპყრას და კომუნისტურ პარტიასა და ხალხში მილიტარისტულ სულისკვებით გაღვივებით და ინტრიგების ქსელის გახლართვით ომის გამომწვევი შეიქნეს.

დაცემის წინა დღით კომუნისტურ პარტიის ხელმძღვანელი ჯგუფი ძალა უნებურათ ტროცკის გზას აირჩევს, რომელიც დიდი ხანია იმუქრება, წასილისას კარებს

ისე გავიხურავთ, რომ მთელი ქვეყნიერება შემოფოთდესო. ეს იქნება ტერორის უკიდურესი განვითარება და ახალი ომის ატეხა.

ამიტომაც არის დაეცემა თუ არა საბჭოთა ხელისუფლება, მსოფლიოს მთავარი მილიტარისტული ძალა განადგურდება. ეს იქნება ამავე დროს ფაშიზმის დაუძლეურება და თანამედროვე იმპერიალისტურ სახელმწიფოთა სავარეო პოლიტიკაზე დემოკრატიის კონტროლის განმტკიცება.

დიქტატურა ომია. დემოკრატია მშვიდობიანობაა.

ნ. რამიშვილი.

გ ა კ ვ რ ი თ.

ორი წერილი—ორი ბომბა ბოლშევიკთა ბანაკში გავარდნილი. ატყდა ალიაქოთი. შეანძრის მთელი საქათველო, რამდენიმე უცხოეთიც, დაირაზმენ კახიანი, დევდარიანი, «ახალი გზის» ფინიები, მწერალი, ღვდელი, ბერი—ერთი სიტყვით მთელი კმაყოფილი და ბედნიერი ლაშქარი. რა იყო, რა მოხდა? მოხდა ის, რომ საბჭოთა რეჟიმი წაქცევამდე მივიდა. დიდი ხნის სიცოცხლე აღარ უწერია და ამიტომ ახალ—ახალი ნადი ეჭირება მისი მომპალი ბოძების შესამაგრებლად და ქვეყანაზე განასაჩინათ—ოი შეგვხედეთ, რამდენი ვართ ჩვენ! თითქოს ასი კაცის სიბრძნე თუ ათასმა გავიზიარა, ამით ის სიბრძნე იქცევა. შეიკრიბა სამოცდაათი კომენტატორი, მოიწვიეს კოდელი ნინოც და სხვა მრავალი მკითხველები და იწყეს თავის მტვრევა—რა დაფარული აზრია «სადირექტივო წერილებშიო». აქ კი აირია მონასტერი. ერთმა სთქვა ეს უეჭველად ახლი სიტყვაა, ერთობ გაუგებარი და ბუნდოვანიო, მეორემ სთქვა—ყველაფერი ნათელია, აჯანყების გზია აღბუთლიო. მესამემ დაუმატა—აბა ჩვენო მხსნელო ბერია, დაფაცურდი მოგვეცი საშუალება ვიძინოთ ღამით და ვიღვინოთ უდარდელათო. მეოთხემ მოკრძალებით ჩაუმატა—აჯანყებას არ აწყობდა, მარა მიზნს საშინალებებააო, რისთვისაც მიიღო დიდი რისხვა და სწრაფათ ჩაჩუმდა. კახიანს და გელეიშვილს ახლა უეჭველათ ეჭირებათ ერთი აჯანყება, თუნდაც სულ პატარა, რალაც ფაჩუნის მსგავსიც, სხვაფრივ ყელამდე საესე არიან. აღარაფერი აკლიათ. ბედაურები დაიხოცენ. მათ მოედანი დარჩათ, მარა აქაიქ კიდევ მოიპოვებინათ მათი მოციქულობის უარისმყოფელნი და ეს მათ სისხლს უშრობს. ეძებენ დაგვეილი მეძებრებსავით საშუალებებს მათი თავიდან მოსაცილებლათ და კიდევაც მიაგნეს: ორი წერილი წაიკითხეს უკუღმა და გამოუვიდათ ნანატრი საშუალება.

მართალია ყველა უკუღმა ხომ არ კითხულობს; საქართველოში ალბათ კიდევ დარჩა ვინმე წაღმა წამკითხავი, მარა მათი ხმა არ ითვლება, მათი სიტყვა არ სიტყვობს ბოლშევიკების სათვალთ ქვეყნის დანახვა სავალდებულოა და სხვისი ჭკუის კოლოფები ცხადდება. პირველ ყოვლისა ამომრავდა მწერლობა, სახელმწიფო ხარჯზე მოაზროვნე და ხაზინის ულუფისათვის შემყურე. მათი აზრით ცენსურა და ჩეკა საუკეთესო საშუალებაა მწერლობის ასაღორძინებლათ და «შემოქმედების» ხელისშესაწყობათ. ის რალაც თავისუფლება გამოუგონიათ ევროპაში—ღმერთმა გვაშოროს მისგან. ჩვენი გონება მას ვერ მოუტირებდაო. რა უფლება გვაქვს მათ არ დაუჯეროთ. უეჭველია თავისუფლება მათ მოკლავს, გელეიშვილის პუბლიცისტობა და მიწიშვილის პოეტობა მას ვერ აიტანს. მათ მისდევენ ექიმები, რომელნიც თავის მხრით ამტკიცებენ: რაც უფრო გელატკებულთა ხალხი, მით უკეთესია ექიმებისათვის და ჯანმთელლობის აღორძინებისათვისო. ამათ არ ჩამორჩა არც «მათი მეუფება» და აღვავლინეს ქებათა—ქებანი ჩეკისტების საკურთხეველზე. აქ დირიჟორობს ცნობილი პიტირიშის დირიჟორი, დიდი გოთუა, რომელიც ყველა რეჟიმს რალაცას თავისთვის გამოადნეს. მოდით და ნუ იტყვით ყველა ამის შემდეგ: ჩვენიანა ბედნიერი. განა არის სადმე ვერი?

სეითმა ჭკვიანურათ დაგვარიგა—მოდით და ახლა უმტკიცე ევროპას მთელი ეს ჩოქი-ჩოქი გულწრფელი არ არისო. გმადლობთ, რჩევა მისაღებია, რომ ნარჩევი საჭირო იყოს. ვის აინტერესებს რა საკმეველს უკმევენ კომუნისტურ ხელისუფლებას ექიმი ღორთქიფანიძე, პოეტი აბაშელი, «თანამოსაყდრე» ქრისტეფორე; მათ არც არავინ ბეჭდავს, არც ვინმე კითხულობს. ამიტომ ტყუილათ შეიწუხეს თავი პროფესორებმაც

თავისი მიმართებით, ევროპის მათი კოლეგები არც ისე დავარდნილნი არიან, როგორც მათ წარმოუდგენიათ, რომ გალილეი ტორკვემადანე გადასცვალონ. თვით კომუნისტებისთვის კი ეჭვის თვალით უყურებენ; ასე გასინჯეთ მერაბაშვილის პროცესზედაც კი არ მოიხსენიეს ეს საბჭოთა საქართველოს მოქირანაშულე. ასე რომ ქართულ სახანინო ინტელიგენციას უქმათ ჩაუარა ამდენი ხაცოდვილევი. შეიძლება მართლა ჩეკის ნამოღვაწევა მათი ეს ახალი აღსარება. შეიძლება მათი «შემოქმედება». საკუთარი უკუით და ნიჭით. ორივე შემთხვევაში რაჟდენ კალაძის და ბერიას უწყება გამარჯვებულია, აღვირი მწერალს, ბორკილი მეცნიერებას, შეჩვენება ანაფორას, თვით მწერლებს, მეცნიერების და ხუცების ლოცვა-კურთხევით. მოდით და ნუ იტყვით. საქართველოში მოქალაქე არ არის! რამდენიც გნებავთ, მხოლოდ ერთი პატარა შესწორებით, პოლიციის ნებართვით...

ხალხი ერთ მხარეზე. ინტელიგენცია მეორეზე, გამარჯვებულისაკენ, ძველი ამბავია, ყოფილა, ყოფილა; მხოლოდ რაც არ ყოფილა—ეს კომუნისტურ პრესაში საკითხის დასმა: საბჭოთა ხელისუფლების დაცემის შესაძლებლობა. აი ეს კი ახალი ამბავია. აქამდე მუდამ ამ ხელისუფლების უკვდავებაზე გავყვიროდენ, ახლა მის აღსასრულზედაც აღაპარაკდენ. სეითი დიდათ შეშინებულა, ღმერთმა დაიფაროს ჩვენი საყვარელი მთავრობა, თვარა მონარქისტები წავგაჯდებიანო. და ასე, ვისაც მონარქისტი არ სურს, მან უნდა შეიყვაროს ბოლშევიკი—აი სეითის მთელი პოლიტიკა. მართალია, მას შეეძლო ეთქვა—არც ბოლშევიკი, არც მონარქისტი, გაუმარჯოს დემოკრატისა, თავისუფალ საქართველოს, მარა მაშინ ხომ სეითი არ იქნებოდა სეითი, ჩვენგან გამდგარი, და არსებული მთავრობის შემყურე. ჩინებული განმართლება საბჭოთა ძალმომრეობის, წარღვანა ისევ ცეცხლი გერჩიოსო. ვისაც არცერთი ეს არ სურს, ის ჩეკის ბინადარია. მშვიდობიანობის ხაზი შინაურ ფრონტზე—ჩინებული რჩევაა, მარა ეს ხომ მოითხოვს პირველ ყოვლისა ბოლშევიკური ძალმომრეობის გაუქმებას. ეს კი ექიმი ვ. ლორთქიფანიძის სიტყვით დიდი უბედურება იქნებოდა. «მშვიდობიანი ხაზი» საბჭოთა წყობილებაში ისეთივე ოცნებაა, როგორიც პართენ გოთუა და სეით დედარიაინი მებრძოლის როლში.

ქართველთა ამ ლაშქარს მიემატა თვით მთავარი ქურუმი და გამგე სრულიად რუსეთის ცოდნა-განათლებისა. პროფ. პოკროვსკიც ჩადგა ჩვენი ინტელიგენციის ფერხულში და ერთი წიხლი მანაც გვითავანა. ნათქვამია ზოგი წიხლი არ გეწყინებოა, ეს ითქმის აგრეთვე პროფესორის წიხლზეც. მით უფრო პოკროვსკისისა, რომელიც თედო ლლონტამდე ჩამოქვეითებულა და გვარაში მატრავეკულათ შავი თეთრათ გამოაქვს. ჯერ ერთი მას ვერ გაუჩრჩევია სტენოგრაფია უბრალო მოხსენებიდან და ყოველივე ის, რაც ინგლისელ ლენერლებს თავის მთავრობისათვის მიუწერია ჩვენი მთავრობის შესახებ—სტენოგრაფით მოუნათლავს. თედო ლლონტს ჯერ რექტორობა მისცეს, ხოლო შემდეგ ბერლინში ვაგზავნეს რექტორობის შესასწავლათ. პოკროვსკი დაიწყებიათ. თვარა ესეც უნდა ვაგზავნათ სადმე სტენოგრაფიის მოსამზადებელ სასწავლებელში და დაეწესებინათ მისთვის ამ ხელობის ანბანი. ნამდვილ სტენოგრაფს, იმ ერთათ-ერთს. რომელიც არსებობს ინგლისელ ლენერალს და ჩვენს მთავრობას შორის. ეს ახირებული პროფესორი, რასაკვირელია, არ აქვეყნებს, არც კი იხსენიებს. თედომ დიახაც დაიძახაურა ბოლშევიკური პროფესორობა, რა უნდა ამ ხელობას გარდა უცერემონიობისა და უნიჭობისა. პოკროვსკის პოლიტიკაც ნამდვილი «პროფესორულია»; სერიოზულათ უწუნებს საგარეო პოლიტიკას ჩვენ დემოკრატისა. იმ დემოკრატისა, რომელმაც უჯაროთ, უფულოთ, გადაარჩინა საქართველო უცხოელებისაგან, დაარსა სამოუციდებელი რესპუბლიკა, დემოკრატიული წყობილება. შემოიკრება საქართველოს ყველა ნაწილები, დაიბრუნა ბათუმი და არდაგანი, ბოლშევიკების მიერ გაცემული, ერთი სიტყვით იხსნა ქვეყანა მრავალნაირი გაპირებისაგან შიგნით და გარეთ. ხოლო ბოლშევიკებმა კი თავისი აუარებელი ჯარით და ფულით ჯერ დაუთმეს თავისი ტერიტორიის დიდი ნაწილი გერმანელებს, შემდეგ პოლონელებს, ჩვენი ქვეყანა ოსმალებს. დაკარგეს მსოფლიო ბაზარი. ბოლოს გამოცხრეს ოსინი ინგლისიდან, ჩინეთიდან. ერთი სიტყვით. აწარმოებენ მუდამ დამარცხების პოლიტიკას. ბოლოს როგორც კი ჩვენში შემოვიდენ ჩვენი ორი ოლქი ოსმალებს ჩააბარეს. არა, მათ სალაპარაკო არაფერი აქვთ. მათ შეუძლიათ მხოლოდ ერთი თქვან—საქართველო დავიპყარი-

თო, ამ პატარა ქვეყანას მოვერიეთო. აქ პოლიტიკა არაფერს შუაშია. ეს არის უნებში ძალის საკითხი.

და როდის იყო რომ ძალის მატარებელნი ისეთივე საქები იყვნენ, როგორც სიმართლის? ისტორიაში მართლა ყველა აღიბეჭდება, აქ თავმოყრილია ნაგავიც და აღმასიცი. ქრისტეც და იუდაც, პატროკლი და ტერზიტეც, ფალსტაფი და შექსპირი, მარა ყველა ამათ თანასწორი ადგილი უკავიათ? ერთი იბრძვიან სიმართლის, თავისუფლების და კაცობრიობისათვის, მეორენი კი პირიქით ძალმომრეობის და მონობის მოციქულნი. პირველნი იწერება მატინის თეთრ თაბახზე. მეორენი კა შავ დაფაზე. დამარცხებულთა ის ვინც იცავს უსამართლო საქმეს. თუნდაც ფიზიკურათ გამარჯვებულნი იყოს. დეფდარიანის ლოლიკას რომ გავყვეთ, ვინც ძალამ დამარცხა—ის სამუდამით დამარცხებულთა. ეს ძალადობის გაღმერთება ჩვენი რენეგატების ძირითადი ფილოსოფიაა. მარა რა შუაშია აქ ისტორია, ნოე ხომერიკი იმდენათ გავს მის მკვლელთ. რამდენათ ივანე გუსი მის მსაჯულთ.

საკვირველია ის, რომ მკვლელებიც ხანდახან მსაჯულის როლს კისრულობენ, ვითომ მგელს შეეძლოს თავისი მსხვერპლის გასამართლება. ბოლშევიკები მიმართვენ ამ კომედიას, ჩვენც არ ჩამოუვარდებით განათლებულ ხალხებსო, მარა თავისი ველურობის დამალვა არ ძალუძთ და სამართალს სისხლის აღებათ ასაღებენ. ამ მიზნით ვინ იცის რას არ მოიგონებენ. ოღონდ დაბრწყევბული ხალხი. ჭურში ჩაყრილი მსმენელნი და მკითხველნი დააჯერონ. აი მაგ. ანჯაფარიძის საქმე. ჯერ ქვეყანა გააყრუეს. ანჯაფარიძე ბოლშევის ჯაშუში გამოდგა, დოკუმენტებიც კი უნახეს, თვითონაც გამოტყდა—ერთი სიტყვით საეჭვო აღარადგინა. ხოლო შემდეგ გამოაცხადეს საბრალდებლო ოქმი და თვითონვე დასწერეს: ანჯაფარიძე მენშევიკების აგენტია, ლიტერატურის გავრცელებას აწყობდა, ცენტ. კომიტეტთან მოლაპარაკება ქონდა. ერთი სიტყვით სოკიალდემოკრატია, და ახლა ასამართლებენ როგორც ასეთს. რაღა იქნა წინანდელი ბრალდება? ეს გადაყლაპეს. ეს «პოდლოგი» გამოდგა, ჩეკის მწერალთა მიერ გამოგონებული. ფ. მახარაძემ მოწინავე წერილიც კი ააგო ამ «პოდლოგზე», რაც მას ხელს არ უშლის დანარჩენი წერილებიც ასეთსავე «პოდლოგებზე» ააშენოს. ამ ხალხს ცრუობა და ორპირობა ურჩევნია სულსა-გულსა.

წაგებული საქმის დამცველნი.

ბოლშევიზმი ჩვენში იდეურათ და ორგანიზაციულათ ყოველთვის ლატაკი იყო და არარაობას წარმოადგენდა, ხოლო მოსკოვის მიერ საქართველოს დაპყრობის შემდეგ, ქართველმა კომუნისტებმა დაკარგეს თვითმოქმედებისა და დამოუკიდებლათ აზროვნების ის მინიმუმიც კი, რომელიც მათ წინეთ ქონდათ. ისინი დღეს გახრწნის ორმაგ პროცესს განიცდიან: ერთის მხრით იბრწინებიან როგორც საერთოთ კომუნისტები და მეორეს მხრით—როგორც რუსეთის იმპერიალიზმის აგენტები. ამიტომ არ არის გასაკვირალი, რომ ისინი კრემლის უბრალო მოხელეებათ, აგენტებათ და კლაკიორებათ გადაიქცენ.

გაზეთის უბრალო მეთაური მოსკოვის კარნახით იწერება. ხელმძღვანელი ორგანოების შემადგენლობა—კრემლის სურვილის თანახმათ ირჩევა და ინიშნება. მოსკოვი ამითაც არ კმაყოფილდება და თავის ქართველ დამკაშვებს არაქართველ აგენტებს უყენებს. კრემლისთვის საკმარისი არ არის, რომ ცხაკაია-ორახელაშვილი, ელიავა-მახარაძეები, თოდრიკა-ყახიანიები მის წინაშე მუცლით ხოხავდნენ. მას ესაჭიროება თავის «საჯუთარი თვალი» ლისოვსკი-რატნეკების სახით, რომ ცხაკაია-მახარაძეებს გამოჩერებულ თავში ხანდისხან ჩაუთახუნოს და ელიავა-ორახელაშვილებს მოსკოვის სიძლიერე მოავლნოს.

მათ შორის ვხლა ის არის ძლიერი, რომელიც უფრო უპრინციპოა, რომელიც უფრო უსინდისოა, რომელიც უფრო გაიძვება, რომელიც უფრო ყბედია, რომელიც უფრო თავქარიანი და ბრყევია. და ეს ასეც უნდა იყოს, ვინაიდან საქართველოში კომუნისტების დაცვა და მოსკოვის ბატონობის გამართლება კიდევ უფრო ძნელი საქმეა, ვინემ რუსეთში.

ჩვენში ტურებმაც კი გაიგეს, რომ რუსეთმა საქართველო დაიპყრო, რომ ბოლ-

შევიკები მუშებსა და გლეხებს გაბედნიერების მაგიერ აუბედურებენ, რომ ხალხის საუკეთესო შვილთ ციხეებში ამწყვდევენ და სერეტენ, ხოლო მახარაძე-ორახელაშვილი-კახიანი-ხელაძე-კაჩუხაშვილები მოსკოვის უბრალო აგენტები არიან და მეტი არაფერი. წინააღმდეგის მტკიცება შეუძლიათ მხოლოდ სინდისზე საცხებით ხელაღებული და გონებადაკარგულთ. მას, რომელიც ასეთი თვისებითა და ღირსებით საქმათ არ არის შემკობილი. მოსკოვი არ წყალდება. იგი კარიერას ვერ აკეთებს.

ბუღუ მდივანი ჩვენში ერთ დროს ცნობილი ბოლშევიკი იყო, ყბედობა მასაც ძლიერ უყვარდა. მაგრამ აღმოჩნდა უფრო ყბედი ვინმე კახიანი, რომელიც კაცმა არ იცის საიდან მოვიდა, ან სად წავა და ბუღუ მდივანს მასხარათ იღებს და დასცინის. მდივანი პარტიაში დღეს არასფერს არ წარმოადგენს, ხოლო კახიანი პარტიის ბატონია.

მიშა ოკუჯავას ცული ბოლშევიკობა წინეთ კაცს არ გაუგონია. ერთ დროს მისი ნამსახურობის შესახებ ლენინსაც კი მოახსენეს. ხოლო ქართველი ბოლშევიკები მას თავის ამომავალ მზეთ სთვლიდენ. დღეს კი მას პარტიის ცენტრიდან კისრის ტეხით ავღებს პინკერტონის წიგნზე აღზრდილი ლევან ლოლომერიძე.

ერთათ ერთი მუშა, რომლითაც წინეთ ქართველი ბოლშევიკები ამყობდენ, ლადო დუმბაძე იყო. საქართველოს დაპყრობის პირველ ხანაში მას ერთი ადგილით არ აკმაყოფილებდენ. იგი სოფნარკომის წევრიც იყო. ცეკასიც და ქალაქის აღმასკომის თავმჯდომარეც. დღეს კი ისე დაავლახავეს, რომ იმის ღირსიც არ განადეს «დემორნიკების» საბჭოს დეპუტატათ აერჩიათ.

ბოლშევიკების «სიამაყეს» რენეგატმა ხელაძემ აჯობა და კომპარტიამ «დემორნიკების» წარმომადგენლობა თფლისის საბჭოში მას დაავალა. მართალია, ხელაძემ უცხოეთში «ორი ათასი ანბანი ისწავლა», მაგრამ იგი თავისი წარსულით და ბოლშევიკობით დუმბაძეს მაინც ვერ შეედრება. ხელაძე მუშა არასოდეს არ ყოფილა, მის ასეთათ გასაღებას ტყვილათ ცდილობენ «კომუნისტის» მწერლები. ლენინიზმს, როგორც თვითონ აცხადებს, ესლა სწავლობს, ხოლო რაც შეეხება მის სოც. დემოკრატიზმს, ხელაძე პარტიაში «მკვდარ სულათ» ითვლებოდა. 1906 წლიდან 1917 წლამდე იგი სოც. დემოკრატს ვაშაიცი არ შეხვედრია, ასეთებს გვერდს უგლიდა. რევოლიუციის პირველ ხანებში ხელაძემ შემთხვევით ხსარგებლა. მაშინ, როცა მოწინავე მუშები მაისურაძე-ჯიბლაძეები სამშობლოს და თავისუფლებას იარაღით ხელში იცავდენ, ხელაძე პროფ. კავშირებში შეძვრა და კარიერა გაიკეთა. სოც. დემოკრატიულ ორგანიზაციებს არა ერთხელ დაუდგენიათ ხელაძის გადაყენების შესახებ, მაგრამ ეს დადგენილება სისრულეში არ მოდიოდა, ვინაიდან თეთრგვარდიელები და ბოლშევიკები დემოკრატიულ საქართველოს მოსვენებას არ აძლევდენ. ხელაძე ამით სარგებლობდა. იგი დღესაც სარგებლობს იმით, რომ ქართველი ერი და მისი მუშები ხელფეხმკრთული არის. აქ ახალი არაფერია, ხელაძე ყველთვის მედროვე და მოლაღატე იყო და დღესაც ასეთი დარჩა. მოლაღატეთა შორის იგიც კაცია, დუმბაძესაც ამიტომ აჯობა. აი ასეთი პირი სხვას უწუნებს სოც. დემოკრატიზმს, მოდი და ნუ გაგეცინება!

კოტე ცინცაძე ბოლშევიკი ფანტიკოსი იყო, მან არც თავის თავის დაზოგვა იცოდა და არც მოწინააღმდეგის. «ამბ. კოტეს» ვაჟკაცობით თვით ლენინი მოდიოდა აღტაცებაში, ხოლო სტალინი მას მისხლობით წონიდა და ისე აქებდა. მაგრამ დრონი იცვალენ, ცინცაძე არამც თუ სტალინს, კოწია სულაქველიძესაც აღარ აკმაყოფილებს. იგი ცინცაძის ჩეკას ბრძოლის მეთოდებს უწუნებს, მას «კუსტარულს» უწოდებს და მენშევიკების წინააღმდეგ უფრო მკაცრ ზომებს მოითხოვს. რასაკვირელია, ვაჟკაცი სულაქველიძე ამის შემდეგ კომპარტიის წინა რიგებში დგება, ხოლო ცინცაძეს უკანა რიგებშიც აღარ აყენებენ.

ასე ხდება არა იმიტომ, რომ სულაქველიძე ცინცაძეზე უკეთესი ბოლშევიკი და რევოლიუციონერი. არა. რევოლიუციონერი პარტიაში სეზონობით არ მუშაობს, ბრძოლის დროს დიპლომზე არ ფიქრობს და «ჩინოვნიკობას» მიზნათ არ ისახავს. კ. სულაქველიძე კი ყველთვის ასეთი იყო. რეაქციის დროს პარტია მიატოვა. როცა 1911 წ. სტუდენტთა მოძრაობა დაიწყო, მასში მონაწილეობის მიღებაზე უარი სთქვა, დიპლომი უნდა მივიღოვო, განუცხადა ამხანაგებს. მერე კერძო ცხოვრების მოწყობას შეუდგა და გამანაზის დირექტორობაზე ოცნებობდა. პარტიაში დაბრუნდა მაშინ, როცა პარტია გამარჯვებული იყო და დარჩა მანამ, სანამ პარტია მისგან მსხვერპლი არ მოითხოვა. აი ასეთი პირი გამოდგარა და პიათურის მუშებს ეუბნება: «თუ ვერ გავიმარჯვებთ, ბრძოლაში დავიხოცებით ისე, როგორც პარიზის კომუნარებიო.»

ადამიანის უტიფრობა ამაზე შორს ძვირათ წასულა!

წინეთ სერ. ქავთარაძე ბოლშევიკებს შორის საუკეთესო ეურნალისტათ ითვლებოდა, მას ენაც უჭირდა და კალამიც. დემაგოგიაც გვარიანათ ეხერხებოდა. «კავ. რაბოჩის» რედაქტორს და სულის ჩამდგმელს ამ მხრით წუნი არ დაედებოდა. მაგრამ, როგორც სჩანს მოსკოვის მიერ საქართველოს დაპყრობის გასამართლებლათ, ქავთარაძე სუსტი აღმოჩნდა. ის ეხლა გვერდზეა მიგდებული. მას ივანე კახუხაშვილმა აჯობა. კახუხაშვილის უტიფრობაც დიდი აქვს აქვს და ბოროტი საქმის დაცვის პრაქტიკაც. დაიცავს ყველას და ყველაფერს. რაშიც კი ფულს მისცემენ. 1907 წ. ერევნის მოედნის ექსპროპრიაციის მონაწილეთა ერთმა ჯგუფმა ბათუმში ცნობილი ექიმი ტრიანდაფილიდი მოიტაცა. შანტაქისტებმა ჯერ ის აწამეს და მერე მოკლეს. ამ ფაქტმა საზოგადოება ძლიერ ააღელვა; შანტაქისტებისადმი ზიზღს სახლვარი არ ქონდა. გურიის გლეხებმა დამნაშავენი მიგბოიცი არ დაყენეს, ხოლო ბათუმის მუშებმა დაადგინეს, —სოციალისტ ვეჭიროებს ისინი არ დაეცვა. შანტაქისტები გასამართლეს და სიკვდილით დასაჯეს. ასეთი მგალითებით საცხა კახუხაშვილის ცხოვრება, ბოროტებისა და ავაზაკობის დცვა მისი ხელობა და სტიქია არის და რა გასაკვირალია, თუ მან ბოლშევიკების ბატონობის ხანაში ფრთა გაშალა, ნიჭი გამოიჩინა და ქავთარაძე-კალანდაძეები დაჩრდილა.

სოც. დემ. პარტიაში კახუხაშვილს არასოდეს ნდობა არ ქონია. თუ ოდესმე რასმეს დაავალებდნ მხოლოდ და მხოლოდ რომელიმე პასუხის მგებელი ს. დ. თავდებობით, რასაც იგი არასოდეს ამართლებდა. ბოლშევიკებს მაშინ მისი სახელის გაგონებაც არ სურდათ. ფ. მახარაძე ზანეთში თანამშრომლობის ერთ პირობათ კახუხაშვილის პარტიიდან გარიცხვას მოითხოვდა. ეხლა სხვა დრო დადგა და კახუხაშვილიც კომუნისტებს შორის სანდო კაცი და დიდი ეურნალისტია. ასეთ დროს იგი არასოდეს არ შესწრებია. — «კომუნისტის» ფურცლებზე «კოჭებსაც კი ათამაშებს.» გასაგებია.

მოსკოვის მიერ საქართველოს მამასახლისათ ფილიპეს დანიშვნას, შ. ელიაშვილი და ორახელაშვილის — მიერ კავკასიის უნიდარზმათ, გამართლება და დაცვა უნდა. ეს კი ადვილი საქმე არ არის. ჩვენში ხალხის ნდობამოკლებული მამასახლისიც არ ვარგა. ფილიპეს კი პავლია მამასახლისის მეასედი ნდობაც არ გააჩნია. ქართველი ერი თავისი შეგნებით და შემადგენლობით დემოკრატიულია და თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის ფასი კარგათ იცის, იგი საუკუნოებით იბრძოდა ამისთვის და თავის საუკეთესო შვილებს მას სწირავდა. ასე რომ მოლაღატე მახარაძე-ორახელაშვილებს იგი პირველად არ ხვდება დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის გზაზე. ვის შეუძლია მათი დაცვა და გამართლება?

მდივან-ქავთარაძეები უარს ამბობენ, ისინი შეურაცხყოფილი არიან მოსკოვის მიერ. მათ უარი უთხრეს მამასახლისობასა და ურიადნიკობაზე და ისინი მახარაძე-ორახელაშვილებში გასცვალეს. დარჩა ერთად ერთი კახუხაშვილი.

წაგებულ საქმის დამცველად გამოდიან აგრეთვე შემდეგი პირები: თედო ლლოტი, კაცი, რომელსაც არ გააჩნია არაფერი ისეთი, რომლითაც მას არ ევაპურას.

მატრაკვეცა პროფ. შ. ნუცუბიძე, რომელიც სეზონის და მიხედვით აზროვნობს ყოველთვის, რომელმაც პოლიტიკური «მოღვაწეობა» დაიწყო ბოგდანოვის ემპირიოკრიტიციზმით და დაასრულა ემპირიოკრიტიციზმით.

ყარიბი-გელიშვილი, რომლის «სოციალისტური სინიდიის» თავისუფლათ ეგუბოდა პეტერბურგის «ბირჟეკვას», «პეტერბურგის გრადონაჩალსტვოს ვედომოსტებს» ხაჩატუროვის «ტფ. ლისტაკს», და ცნობილ ლევან ყიფიანის სარედაქციო კოლეგიას.

ივანე გომართელი, კაცი, რომელიც ყოველთვის ესვროდა გაპიერების დროს პარტიას ტალახს. ეხლაც რომ ასე არ მოიქცეს, მაშინ ზომ იგი გომართელი აღარ იქნება! დიომიდე თოფურაძე, «ფინანსების საკითხში» მეტათ გარკვეული და მოხერხებული პიროვნება. მას ყოველთვის ეხერხებოდა ამა ქვეყნის ძლიერების მიდგომა, მათი გაგება და მათთან კავშირი. ამ ნიჭს ბ-ნი დიომიდე ეხლაც იჩენს, და ბოლშევიკები ფინანსიური მხარის ნაკლის «გამორკვევას» მშვენიერათ ახერხებს.

ლევ შენგელაია, რომელსაც კრიოლოვის ფინის როლი ყოველთვის მოსწონდა. რომელიც გამოფიტული კრუხვიით ნაცარ-ტუტაში ბღვირის აღენს და გონია წიწილებს ეჩეკავო.

«მწიგნობარი» სოლომონ დოლიძე, რომელიც ნეტარ ხსენებულ სოლომონ ზურგიელიძეს მოგვაგონებს. ის სოლომონიც იტყოდა ხოლმე: ციხეში ყოფნას, ივანე

ჯდომა და წერილების წერა სჯობია, ბრძოლასა და აყალმაცალს—მშვიდობიანად და კეთილი ცხოვრება.

დაბოლოს? დაბოლოს ყველა ისინი, რომელთაც გაკომუნისტებული მიწიშვილის სიტყვით რომ ვსთქვათ, «ქრელი თუთიყუში ჩაუდევს გულში», ყველა ისინი, რომლებიც «ჯაყოს ხიზნების» ნახუცარსავით გაიძახიან: «სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობს».

რასაკვირველია ჩვენ აქ არ ვეხებით იმ პირთ, რომელთაც მრავალ მიზეზების გამო და განსაკუთრებით ჩეკის რეპრესიების მეოხებით გზა-კვალი აებნათ. მათ მიმართ ისტორია ღმობიერია და ვერც სულგრძელი. ისინი ისედაც სულეტი ტანჯვას განიცდიან.

მერე არ იკითხავთ, რას იცავენ ეს ვაქებატონები და ვის უკმევენ გუნდრუკს?

იცავენ და ამართლებენ მას, რის დაცვასა და გამართლებაზე კომუნისტების საუკეთესო ნაწილმა უარი სთქვა.

გუნდრუკს უკმევენ მათ, რომლებმაც მათი მამები და ძმები დახვრიტეს, რომლებმაც ხალხის საუკეთესო შვილების სისხლით ხელები დაიბანეს.

იცავენ ისეთ წესწყობილებას, რომლის უვარგისობას ზოგჯერ «კახიონი» პარტიის «კახიონი» ხელმძღვანელებიც ვერ მალავენ. მაგალითათ:

ისეთ სოციალიზმს, რომლის შესახებაც ბუხარინი სწერს: «სამხედრო კომუნისმი სოციალიზმის კარიკატურა იყოფო» (ეურ. «ბოლშ.» № 15).

ისეთ ინდუსტრიალიზაციას, რომელიც, ჩუბარის აზრით, —მილიარდს რევიზიანზე ხარჯავს, ხოლო 50 მილიონს ამშენებლობაზე («კომ.» № 246).

ისეთ «მუშების და გლეხების» სახელმწიფოს, რომლის სატახტო ქალაქ მოსკოვში მარტო კურსკის სადგურზე ყოველ დღე 300 მეძავე ქალი სდგას, გაზ. «პრავდას» გადმოცემით მარტო 3 პუნქტზე 3 თვის განმავლობაში რეგისტრაციაში 11 ათასი ვენერირული სენით შეპყრობილი ქალი ვატარდა, რომელთა 80 პროც. მუშა და გლეხი ქალები შეადგენენ (ამა წლის 18 მარტის «პრავდა»).

ისეთ სწავლა-განათლების სისტემას, «სადაც კონძებში განვლული მასწავლებელი ბინძურ იატაკზე დაყრილ ბავშვებს, რომელთაც რვეულები და დაფა არ გაჩნიათ, კედელზე აწერიებს ცარციტ კარნახს». ამას ამბობს ნადეჟდა კონსტანტინოვნა კრუპსკაია პარტიის ყრილობაზე და არა ივ. კაჩუხაშვილი. კერძოდ საქართველოს შესახებ კახიონი კომუნისტი რუბენი სწერს: «ჩვენ ვხარჯავთ ათეულ ათასს მხ., რომელსაც თუ ბოროტათ არა, დაუზოგველათ ნთქავს აპარატი, ამავე დროს კი ვხურავთ შკოლებსა და საავითმყოფოებს, ან ისეთ მდგომარეობაში გვყავს ისინი, რომ პირდაპირ დაუშვებელიაო» (კომ. № 35).

ისეთ მართვა-გამგეობას, რომლის ბიუროკრატიზმის დასახასიათებლად ნახარეტიანი ასეთ კურიოზულ ფაქტს აგვიწერს: დარბაზზე ნებართვის მისაღებათ თფილისის აღმასკომის აპარატში საჭიროა 75 ინსტანციის გავლა» (კომ. № 46).

ისეთ კოლაპსაციის, რომელიც მომხმარებელის ისეთ ექსპლუატაციას ეწვევა, რომ 6 მილიონ საკუთარ კაპიტალზე 4 მილიონ მოგებას იღებს და რომლის შესახებ კახიანიც კი იძულებულია სთქვას—ეს უმსგავსებია, იგი არაფრათ არ ვარგაო» (კ. № 28).

ისეთ ნაციონალურ პოლიტიკას, რომელიც ეხლა ბუხარინსაც კი აღარ აკმაყოფილებს და ამბობს: «რუსული ლიტერატურის დიდი ნაწილი ჭეშმარიტათ რუსულ ანგზე გაკვირის და ანტისემიტისმა კომუნისტური წრეებიც კი შეიპყრო». (კომ. № 35).

ისეთ ფედერაციის, რომელშიდაც ცხიმ-ზეთის სინდიკატის მოხელენი მოსკოვიდან ამ. კავ. ფედერაციის უმაღლეს ორგანოებს სწერს: «რას მიქარავენ, რომლის შესახებ, ცენტრის მიერ დაპალურებული რუბენი ამბობს: «შეუპოვარი ბიუროკრატი, თუნდაც კომუნისტურ სამოსში, რომელიც დღემდის ზის ცხიმ-ზეთის სინდიკატში, ფიქრობს, რომ ამიერ-კავკასიას კიდევ შეიძლება მიღებყრას, როგორც «კოლონიას». იმისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს ა. კ. უმაღლესი პარტიული და საბჭოთა ორგანოების გადაწყვეტილებასო» (კომ. № 27).

იცავენ მთავრობის ისეთ ზრუნვას საზოგადოებაზე, სადაც საქარ. სოც. უზრუნველყოფის კომისარიატი, იმავე რუბენის მოწმობით, 441 ათას მან. აპარატის შესანახათ ხარჯავს (უკეთ რომ ვსთქვათ შინაყმეებს აპურებს, ყ.), ხოლო 70 ათასს ანაწილებს (კომ. № 35). ჭეშმარიტათ, ასეთი წესწყობილების დაცვა, უიმედო, წაგებული საქმეა.

ბრალმდებელი—ცხოვრება და ისტორიაა. მოსამართლე—ერი.

«განაჩენი საბოლოა და იგი გასაჩივრებს, არ ექვემდებარეობა».

ასეთია მათი დადგენილება.

მ გ ი რ ე მ ე ნ ი მ ვ ნ ა .

ბოლშევიკები დიდ სიხარულშია. მათ ხელში ჩაიგდეს ჩემი კერძო წერილი ქარცივაძისადმი მიწერილი საზღვარ-გარეთ და დიდ ზეიმს მიეცენ. ჯერ შეეცადენ გამოეყენებიათ მათი ჩვეულებებისამებრ წერილის ზოგი ადგილები, თითო-ორ-ორი ფრაზების ამოგლეჯით და თავისებურათ განმარტებით, მარა ეს ხრიკი ბოლომდე ვერ ჩაატარეს და წერილი სავსებით დაბეჭდეს¹⁾. ამნაირათ წერილში წამოყენებული დებულებები დაისვა მთელი ხალხის წინაშე. მარა ვინაიდან ამ წერილს თან ახლავს ყველა კერძო წერილის ნაკლულევანებანი, ამიტომ გაუგებრობის ასაცილებლათ საჭიროთ მიმართა განვაცხადო შემდეგი: წერილის შედგენაში არავის არ მიუღია რაიმე მონაწილეობა, არ ყოფილა დანიშნული საქართველოში გასაგზავნათ და ამიტომ შიგ გამოთქმული აზრები არ არის დასაბუთებული და განმარტებული, როგორც ეს საჯაროთ გამოთქმულ აზრებს შეეფერება. წერილის პოლიტიკული ნაწილი გახდა სავნათ ჩემი მოხსენებისა, რომელიც უკვე დაიბეჭდა «ბრძოლაში» და რაც ჩაითვლება მის დასაბუთებათ. ხოლო ტაქტიკური ნაწილი იქნება სავანი ცალკე მსჯელობის. როცა მთელი ეს მასალა ხელთ ექნება მკითხველს მაშინ ეს კერძო წერილიც გასაგები იქნება და იქ წამოყენებული დებულებები სავსებით ნათელი.

მიუხედავათ წერილის ამ ნაკლისა, მე დარწმუნებული ვარ იმაში, რომ ს.დემ. პარტიამ და მასთან ერთათ მთელმა ხალხმა ჩინებულათ გაიგეს წერილის შინაარსი, მათში გამოთქმული სიფრთხილე, სიმაგრე და მოთმენა. ბოლშევიკების პროვოკაცია და მათი ამყოლ-დამყოლის მორალური გახრწნა ქართველი ხალხის საღ სულიერ აგებულებას ოდნავათაც ვერ შეარყევს.

ნ. ე.

ჩ ე მ ი გ ა ნ მ ა რ ტ ე მ ა .

ჩეკისტთა ბანაკი დიდ სიხარულშია. ბოლშევიკებმა კოწია სულაქველიძისა და მის აგენტთა ხელით შესძლეს უცხო ტერიტორიიდან ამხ. ვანო ქარცივაძის გატაცება. საოკუპაციო ხელისუფლებამ წონასწორობა კაი ხანია დაკარგა, ვინაიდან სიკვდილის მოახლოვება მისთვისაც დღესავით ნათელი შეიქნა. ამიტომაც არის რასაც ერთი ხელით აკეთებს, მას მეორეთი არღვევს. ხელთ იგდეს რა ამხ. ქარცივაძე, ოკუპანტებმა ქვეყანას მოაღწიეს, უცხოეთში გახიზნული სოციალდემოკრატები აჯანყებას აწყობენ. ამ მიზნით მათ მოინდომეს რამოდენიმე ადგილის ამოგლეჯა იმ კერძო წერილებიდან და შენიშვნებიდან, რომელიც ამხ. ქარცივაძეს აღმოაჩინდა და ამ გზით მკითხველის გაბიბრუება, მაგრამ ესეც ვერ მოახერხეს. თვით მათ მიერ გამოქვეყნებულ ამონაწერებიდან ცხადი იყო, რომ ჩვენი აზრია ქართველი ერი არ წამოეგოს ბოლშევიკების პროვოკაციას და არ მოახდინოს აჯანყება.

მას შემდეგ რაც ბოლშევიკები იძულებული შეიქნენ გამოექვეყნებიათ კერძო წერილები, მათი პირველი ვერსია თვითვე დაშარხეს. ამას ხომ ბ. სეით დევდარიანიც ვერ მაღავს.

სხეუანირათ არც შეიძლებოდა. ჩემი აზრი «ბრძოლის» ფურცლებზე არა ერთხელ აღნიშნული, არავისთვის საიდუმლოებას არ შეადგენს. ბოლშევიკური ციხე შიგნიდან ტყდება. მის დაცემას თვით ლენინის მოციქულები აწყობენ, რომელნიც ერთიმეორის წინააღმდეგ დარაზმული არიან და დღეს არა ხვალ მახვილით ეკვეთებიან და მით ხალხის რევოლუციონურ ამოძრავებას საბჭოთა კავშირის მთავარ ქალაქში გზას გაუკაფვენ. ასეთ პირობებში ჩვენს წინაშე დგას მხოლოდ ერთი საკითხი: ვინ უნდა შეიქნეს ბოლშევიკთა მემკვიდრე—გაერთიანებული მონარქისტული რუსეთი და მისი ადგილობრივი ამყოლამყოლი, თუ დამოუკიდებელი ერები, რომელნიც დემოკრატიულ რესპუბლიკათა აღდგენას ეტრფიან.

ნურას უკაცრავათ, თუ ჩვენ რუსის ზოგიერთ სოციალისტებსავით გულზე ხელს

¹⁾ მხოლოდ რამდენიმე სიტყვებია შეცვლილი, როგორც მაგ. ბ-ბი (ბოლშევიკები) წაითხულია «ბრბოთ», რაც აზრთა საერთო მსვლელობას არ აჩვენებს.

არ ვიკრებთ და გესურს ბოლშევიკურ რეჟიმის აუცილებელი დამსოხა საქართველოს სუვერენიტეტის აღსადგენათ გამოვიყენოთ. რასაკვირველია წინასწარ ძნელია ყველაფრის გარკვევა. მაგრამ დესპოტიის დამსოხა არსათ არ ნიშნდება გარეშე რევოლუციონურ ამოძრავებისა. ამიტომაც არის დაახლოებით განმეორდება ის, რაც მოხდა 1917 წ. ოქტომბრის გადატრიალების შემდეგ და ამ პირობებში უუქველია ქართველი ერი თავის ბედს რუსეთის ახალ ანარქიას არ გადაბამს და მეზობელ ერებთან შეთანხმებული მოქმედებით შეეცდება მოსკოვის მომავალი ხელისუფლება რუსეთის ეთნოგრაფიული საზღვრებში მოამწყვდიოს. მოხდება ის, რაც მსოფლიო ომის დასასრულს ავსტრია-უნგრეთის იმპერიაში ვიხილეთ. ავსტრია აძულებული შეიქნა ეცნო ერების ჩამოშორება და ახალ სამხედრო ავანტიურაზე ხელი აელა.

ასეთია ჩვენი აზრი. ხოლო თუ ბოლშევიკები ცდილობენ რუს მონარქისტთა და მათ მიმყოფი ფაშისტთა წინააღმდეგ მიმართული ზომები კომუნისტურ ხელისუფლების საწინააღმდეგო აჯანყებათ მოწათლონ, ეს ხომ ჩეკისტთა გაცვეთილი ფანდია,— ყალბი დემონსტრაციით ხალხის გაქლეტა გაიადვილან.

ამ შემთხვევაში ძნელი როდია ჩეკისტთა ხრიკების გაგება. ის წერილი, რომელიც საოკუპაციო ხელისუფლებამ გამოაქვეყნა სათაურით «აბსალომის საყურადღებოთ» შეიცავს არა ტაქტიკის გარკვევა—დასაბუთებას, არამედ ჩემს პირად პასუხს სხვა და სხვა კითხვებზე, უმთავრესად პრაქტიკული ხასიათისა. რასაკვირველია, მთავალი დასაბუთება და შესაფერი ახსნა—განმარტება, რაც სრულიად ზედმეტი იყო საინფორმაციო ხასიათის აზრთა გაცვლა—გამოცვლის დროს.

ჩვენ ვყვარდობით ქართველი ხალხის თაოსნობასა და მოძრაობას. ხოლო ბოლშევიკებმა თუმცა ერთხელ ხელი აიღეს პრესის მონაპოლიაზე და ხალხს გააცვენეს ჩვენი ზოგიერთი აზრები. უუქველია კომუნისტთა ასეთ უნებლიე ნაბიჯს ჩვენი პარტია და ქართველი ერი არსებულ მომენტის უკეთ გასაგებათ და განთავისუფლების მომენტის მოსახლოებლათ გამოვიყენებს.

ნ. რამიშვილი.

რუსეთ-ინგლისის კონფლიქტი და კავკასიის განთავისუფლება.

წერილი კ. კ ა უ ც კ ი ს ა — («ფორვერტს», 13 ივლისი 1927 წ.)

ინგლისის მიერ რუსეთთან ურთიერთობის გაწყვეტამ გამოიწვია თავიანთ სამშობლოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლ კავკასიელთა შორის ძლიერი მღელვარება და ცხოველი დისკუსია იმის შესახებ—თუ რამდენად და რა სახით შესაძლებელი იქნებოდა მათთვის ამ მდგომარეობის გამოყენება.

სამეც რე ვალ ი უ ც ი ო ნ ე რ ე ბ მ ა *) მომმართეს მე ამის გამო და შემეკითხენ—რა აზრისა ვარ მე კავკასიელ რევოლუციონერთა მონაწილეობაზე იმ მოქმედებაში, რომელიც შესაძლებელია აწარმოოს ინგლისმა ბოლშევიკურ რუსეთის წინააღმდეგ ზოგიერთი მათგანი დიდ იმედს ამყარებენ ამგვარ მონაწილეობაზე.

მე მიხანშეწონილათ მიმაჩნია ამ კითხვას პასუხი გავცე არა კერძო წერილში, რომლის ბედს კონტროლს ვერ გავუწევ, არამედ საჯაროთ ისეთ პარტიულ ორგანოში, რომელიც იკითხება საერთაშორისო წრეების მიერ.

ჩემი შეხედულება რუსეთის დღევანდელ მდგომარეობის და მოსალოდნელ პერსპექტივების შესახებ შემდეგია:

მე დარწმუნებული ვარ, რომ რუსეთში ხალხი ეკონომიურათ ვერ გაჯანსაღდება, გლეხები და მუშები ვერ მიღწევენ სულიერ და პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას და პრაღეტიკები ვერ შესძლებენ სოციალიზმისათვის მომწიფებას, თუ დემოკრატიული დაწესებულებებით არ შეიცვალა დღევანდელი დიქტატურა იმ უმნიშვნელო კლიკისა, რომელიც ეყრდნობა კომუნისტურ პარტიის აპარატს, ჯარსა და ბიუროკრატისა და ყოველშემდეგ პოლიტიკურ პოლიციას.

მე მიმაჩნია, რომ სინამდვილესან ძლიერ ახლოა (sehr wahrscheinlich) ის შეხედულება (და აქ ჩემი აზრი ეწინააღმდეგება ბევრ ჩემს პარტიულ ამხანაგთა აზრს), რომ ამ დიქტატურის დამსოხა, მზგავსად აქამდე ისტორიაში ცნობილ ყველა დიქტა-

*) კურსივი ყველგან ავტორისაა. მთარგმნელი.

ტურისა, შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ხალხთა მასების მძლავრი ამბოხების (Erhebung) საშუალებით. მე ყალბათ და სახიფათოთ ვთვლი იმ შეხედულებას, რომელიც ყოველივე ასეთ ამბოხებას წინააღმდეგ კონტრრევოლუციურათ ნათლავს და მოუწოდებს მსოფლიო სოციალისტურ დემოკრატიას ბოლშევიზმის დასაცავათ ასეთ ამბოხებისაგან.

მაგრამ არა ნაკლებ სახიფათოთ ჩავთვლიდი მე აგრეთვე იმ შეხედულებას, რომელიც ბოლშევიკურ რეჟიმის წინააღმდეგ მიმართულ ყოველივე აჯანყების ცდას წინასწარ თვალდახუშული სიხარულით მიესალმებოდა და საბჭოთა რუსეთის ყოველივე მოწინააღმდეგეს განუტრეხვლათ გაუწევედა ხელს, როგორც მოკავშირეს.

ამჟამათ მე უწინარეს ყოვლისა გადამეტებულათ მიმაჩნია ის მღელვარება კავკასიელ რევოლუციონერთა წრეებში, რომელიც გამოიწვია დიპლომატიურ ურთიერთობის გამოყვეტამ რუსეთსა და ინგლისს შორის. ინგლისში და კიდევ მეტათ რუსეთში გაისიზნა იარაღის ჩხარაუნი. მაგრამ არც ერთი პასუხისმგებელი სახელმწიფო მოღვაწე არც იქ და არც აქ ომზე არ ფიქრობს.

რუსეთი იმდენათ გალატაკებულია, ინდუსტრიალურად იმდენათ უმწეოა, რომ ომი სწრაფად დაამთავრებდა მის ეკონომიურ გაკოტრებას. მას არ შეუძლია ომის გამოწვევაზე იფიქროს.

მეორე მხრით ვერც ინგლისი, ვერც რომელიმე მეზობელი რუსეთისა ვერაფერს მოიგებდენ ამ უკანასკნელზე თავდასხმისაგან. და ინგლისში მუშათა პარტია, რომელიც გადაპრით წინააღმდეგია ყოველივე თავდასხმითი ომის, საკმაოთ ძლიერია რომ ასეთი რამ არ დაუშვას.

რა თქმა უნდა, ინგლისის კონსერვატორთა მთავრობა. მონდომებულია დასუსტოს და შეავიწროოს საბჭოთა რუსეთი, თუ გინდ იმ მიზნით, რომ ხელი შეუშალოს ჩინეთში მის უფრო ენერგიულათ გამოსვლას. ის განწყობილი იქნებოდა ამ საქმეში გამოყენებია კავკასიელ რევოლუციონერთა დახმარება. მაგრამ რა შედეგი მოაქვს რეაქციონურ მთავრობის მიერ თავისი მიზნებისთვის რევოლუციურ ელემენტების გამოყენებას, ეს ისტორიას არა ერთხელ ცხად უყვია. ნაპალეონ მესამე აქეზებდა პოლონელ და უნგრელ ემიგრანტებს მათ მთავრობების წინააღმდეგ რევოლუციონურ ბრძოლისათვის, მაგრამ შემდეგ მუდამ ხელს იღებდა მათზე. და ასევე გაუტრუვედათ იმედები კავკასიის მთის ხალხებს, რომლებიც ყირიმის ომის დროს ინგლისიდან დახმარებას მოელოდნენ.

ესლა კი არავითარი ყირიმის ომი მოსალოდნელი არ არის, მით ნაკლებ კავკასიელთა განთავისუფლება ინგლისის მთავრობის დახმარებით.

მეორე მხრით, ბოლდვინის მთავრობასთან კავშირი მოასწავებს დაკავშირებას პარლემენტარიატის და დემოკრატიის მოსისხარ მტერთან არა მარტო ინგლისში, არამედ მთელს ევროპაში. სწორედ ინგლისია, რომ მუსოლინის და უნგრეთის არისტოკრატიის დიქტატურას უჭერს მხარს.

კავკასიელი რევოლუციონერები, რომლებიც ინგლისის დღევანდელ მთავრობისაგან მოვლიან ხსნას, მისგან მოტყუებული დარჩებიან და, ამავე დროს, დაიმსახუებენ ზიზღს და მტრობას სოციალისტურ ინტერნაციონალის მხრით.

აგრეთვე ზიზღსა და მტრობას რუსის ხალხისას, რომელიც ერთსულოვნათ დარაზმულია ყოველივე თავდამხმელის წინააღმდეგ. რუსეთის წინააღმდეგ ყოველივე თავდასხმითი ომი გამოიწვევს რუსეთის ხალხში ნაციონალურ აღფრთოვანებას, რაცა გახდებდა უკვე მერყვე ბოლშევიკურ რეჟიმის გამამაგრებელი.

ეჭვს გარეშე, კავკასიელი ვერ შესძლებენ საკუთარი ძალდონით დამოუკიდებლობის მოპოებას, მაგრამ მოკავშირეები მათ უნდა ეძიონ არა ევროპის რეაქციონურ მთავრობებში, არამედ რუსეთის და ევროპის დემოკრატიკაში და უწინარეს ყოვლისა პარლემენტარულ, სოციალისტურ დემოკრატიკაში.

მართალია, დღესდღეობით რეაქციონური მთავრობები ძლიერია, დემოკრატიული პარტიები კი სუსტი. მაგრამ პირველი აშკარად იფიტებიან, პარლემენტარული დემოკრატია კი ძლიერდება. უკანასკნელს ეკუთვნის უდაოთ მომავალი, უკვე ხვალის შეიძლება დაეპატრონოს ინგლისს. უკვე დამხობისაკენ დაქანებულ მთავრობასან დაკავშირება, როგორცაა ბოლდვინის მთავრობა, ნამდვილი სიგიჟეა იმ პარტიის მხრით, რომელიც მომავლისათვის მუშაობს.

მაშინ როდესაც ვეროპაში სოციალდემოკრატია ჩქარის ნაბიჯით მიექანება წინ, საბჭოთა რუსეთი უფრო და უფრო ეცემა ეკონომიურათ. თვით სესხიც ვერ დაეხმარება მას დიდის ხნით, რომც იზოგნოს ასეთი ცოტათ თუ ბევრად მნიშვნელოვანი რაოდენობისა, რაც ძლიერ სასეჭოა. ერთდროულად დროს კაპიტალისტების და რევოლუციონურ პროლეტარიატის გულის მოგება შეუძლებელია. ასეთი ცდა თავდება იმით, რომ დაჰკარგავენ როგორც ერთის ისე მეორის ნდობას.

ხოლო ბიუროკრატიული მონოპოლიის აპარატი ვაჭრობაში და ინდუსტრიაში უფრო და უფრო აფერხებს მთელს ეკონომიურს ცხოვრებას, სასოფლო მეურნეობასაც. ხალხის ყველა ფენების მდგომარეობა: გლეხების, მუშების, ინტელიგენტების, იმ მცირე წრის გამოკლებით, რომელსაც კომპარტიის რჩეული შეადგენენ, — უფრო და უფრო უიმედო უნდა შეიქნეს რუსეთში; მათი მდგომარეობა კიდევ უფრო თვალსაჩინო კონტრასტს შეადგენს შედარებით მუშების მდგომარეობასთან დემოკრატიულ ქვეყნებში, როგორც კი აქ პროლეტარიატი გადამწყვეტ პოლიტიკურ ძალას მოიპოვებს.

ეს წინააღმდეგობა ბოლოს და ბოლოს აუტანელს გახდის ყოველივე დიქტატურას პროლეტარიატზე იტალიაში, უნგრეთში, რუსეთში. ყველა ეს დიქტატურა ერთსა და იმავე ხანაში დაემხობა.

მათი დამხვრევა ახლოდგება, თუმცა ჩვენ არ შეგვიძლია ვსთქვათ რომელი გზით. ჩვენ გაშლილი უნდა ვიქონიოთ ყველა გზები, რომლებიც ჩვენს პრინციპებს და მიზნებს შეესაბამება, არც ერთი არ უნდა დავიწმოდ. ნაჩქარევი იქნება წინასწარ რომ უკუვაგდოთ აჯანყების გზა. მაგრამ არა ნაკლებ ნაჩქარევი იქნებოდა, რომ ადვილათ გასაგები მოუთმენლობის კარნახით შევეცადოთ დიქტატურის აუცილებელ დამხობის უდროულათ დაჩქარებას რეაქციონურ ძალებთან შეთქმულებით და დაჰკავშირებით. ეს მოიტანდა მხოლოდ ერთს შედეგს: დემოკრატიის კეთილშობილ საქმის სახელის გატეხას და ვნებას კავკასიაში, თუ სხვა მხარეებში, რომლებიც თვითგამორკვევის უფლებებისათვის იბრძვიან.

რედაქციის აგან. კ. კაუცკის ეს წერილი, როგორც თვითონ ამბობს, დაწერილია პასუხათ ერთი სომეხი დაშნაცაკანისა, რომელმაც მიმართა ცირკულიარული წერილით თითქმის ყველა ცნობილ ვერობიელ სოციალისტებს. ამ მიმართვაში ავტორს მოყავს დაშნაცაკანების ორგანოებიდან ადგილები, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ ინგლისი უეჭველათ დაამარცხებს რუსეთს და კითხულობს, რა უნდა ვქნათ ჩვენ ასეთ პირობებში. კაუცკის აზრი ამ საკითხზე ნათელია. ის ხაზს უსვამს ბოლშევიკურ წყობილების რეაქციონურ ხასიათს, მის ძალით დამსხვრევის აუცილებლობას. მაგრამ გამოთქვამს შიშს რევოლუციურ ანტიბოლშევიკურ ძალები ამ მტრის დასამსხვრევით არ შეუკავშირდენ რეაქციონურ ძალებს, იქნება ეს ძალები შინაგანი თუ გარეშე. ჩვენ ამ დებულების საყვებით ვინაობებთ, არა მარტო იმიტომ, რომ ეს ძალები არავითარ ეროვნულ თავისუფლებას არ მოგვანიჭებენ, არამედ იმიტომაც, რომ თვით რუსეთში ერთ დესპოტიას შეცვლის მეორენაირი დესპოტია და ყოველგვარი ბრძოლის საშუალება ხელახლა დაგვეშობა. ჩვენი მიზანია არა მარტო საქართველოს განთავისუფლება, არამედ ხელის შეწყობა იმ ძალებისათვისაც, რომელნიც იღწვიან თვით დიდა რუსეთში და მისსა და ჩვენს მეზობელ ერებში დემოკრატიულ წყობილების დასამყარებლათ. ამ მიმართულებით, კაუცკის სიტყვით რომ ვთქვათ, ჩვენ ყველა გზები გაშლილი უნდა ვიქონიოთ, წინასწარ ხელ-ფეხი არ უნდა შევიკრათ და ინტორიის მიერ ბოძებული შემთხვევები ხელიდან არ გავუშვათ.

ს ა ნ ჯ ე ჲ ა რ უ ხ ე თ შ ი .

(საინფორმაცია)

კომუნისტური პარტიის ფაქტიური განხეთქილება ღრმავდება. ოპოზიცია თავს იყრის ტროცკის გარშემო და თავდაცვიდან შეტევაზე გადადის. «სოციალისტ. უწყების» კორესპონდენტის გადმოცემით მიუხედავად პოლიტიბურის მიერ მიღებულ ზომებისა ტროცკი დაესწრო კომინტერნის აღმასრულებელ კომიტეტის სხდომას და იქ სტალინისა და მის პოლიტიკის წინააღმდეგ გაბედული სიტყვა წარმოთქვა. «ტროცკის სიტყვა იყო მერთა მთხერხებული — ამბობს კორესპონდენტი — და ის მან დილი ტემპერამენტით წარმოთქვა გერმანულსა და ფრანგულ ენებზე. ის მოისმინეს დიდი

ყურადღებით და მიუხედავად პრეზიდენტის მიერ წინასწარ მიღებულ ზომებისა მწვერვალე ტაშისცემით დააჯილდოვეს.»¹⁾

პოლიტიკურად ტროცკის სიტყვის შემდეგ მოთინება დაკარგა და გადასწვიტა მისი კომინტერნიდან და პარტიიდან დაუყონებლივ გარიცხვა. რუსეთის დღევანდელი შეიტანა შესაფერი წინადადება კომინტერნის სხდომაზე. ტროცკი აფრთხილებდა დელეგატებს ამ ნაბიჯის წინააღმდეგ. «მდგომარეობა საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიაში ისეთია—განუცხადა მან კერძო თათბირზე დელეგატებს—რომ უმრავლესობა დღე-დღეზე პარტიულ რეპრესიებიდან იარაღით რეპრესიაზე გადავა.. განცვიფრებულ ფრანგ-დებუტატების შეკითხვაზე ტროცკიმ უპასუხა: «მე ვამტკიცებ, რომ პოლიტიკურად დღე-დღეზე აშხადებს ოპოზიციასთან ანგარიშის გასწორებას იარაღით».

24 მაისს პოლიტიკურად გადაეცა განცხადება, რომელსაც ხელს აწერდნენ 84 ოპოზიციონერი, რომელთა შორის იყვნენ ტროცკი, ზინოვიევი, პიატაჟოვი, სმილგა, ევდოკიმოვი, პრეობრაჟენსკი, სოკოლნიკოვი, რადეკი. შემდეგ მას შეუერთდა ბერლინის ელჩი კრესტინსკი. ოპოზიციონერები ილაშქრებენ პარტიაში გამეფებულ სტალინის მიერ პირად რეჟიმის წინააღმდეგ და მას უკიუნიებენ ჩინეთის რევოლუციის დალატის. ცეკას გადაეცა აგრეთვე მრავალი სხვა განცხადება, მათ შორის კასპაროვას ჯგუფისა, რომელიც ბაქოიდან სტალინის პირად მეგობრათ ითვლებოდა.

პოლიტიკურად ერთი ოპოზიციონერი სმილგა ციმბირში გაგზავნა იქაურ რევკომის განკარგულებაში. ოპოზიციონერებმა გადასწვიტეს თანაგრძნობის აშკარა გამოცხადება და დემონტრაცია მოაწყვეს. სადგურზე ორი ათას სულზე მეტი შეგროვდა, იქ სიტყვები წარმოსთქვეს ზინოვიევმა და ტროცკიმ. ამ გზით ორივე ჯგუფის დარაზმვა უფრო და უფრო ჩამოყალიბდა.

«ამბობენ მოსალოდნელ გაითმვაზე, სწერს იგივე კორესპონდენტი. დანამდვილებით, გაითმვა უკვე ფაქტია, ვინაიდან ერთ ორგანიზაციის ფარგლებში არსებობენ არა მოწინააღმდეგე იდეოლოგიური მიმდინარეობანი, არამედ ადამიანები, რომელნიც ერთი მეორის სამკვიდრო სასიცოცხლო მტრებია და მზათ არიან ერთი მეორეს კისერი მოუგრიხონ და ერთი მეორის წინააღმდეგ შეთქმულებას აწყობენ.»²⁾

ორივე ბანაკი მზადებაშია. დაბოლოს ბრძოლის ბედს «გადასჭირის ჯარი, ხოლო მისი სულისკვეთება ნათელი არაა. ბოლშევიკებისათვის, რომელნიც ჩვეული არიან ესა თუ ის მიმდინარეობა ამა თუ იმ პიროვნებაში გამოხატონ, კითხვა ასე ისმება: ტროცკი თუ ვოროშილოვი? რასაკვირველია, ამბობენ. ვოროშილოვის ხელშია ძალაუფლება და მას ყოველგან ჩაყენებული ყავს თავისი მიმდევარნი, მაგრამ ტროცკის სახელთან წითელ ლაშქარში დაკავშირებულია მოგონება მის გმირულ ხანაზე, გამარჯვებასა და ილიუზიებზე, ხოლო ვოროშილოვის სახელთან დაკავშირებულია ხანა დღევანდელ უკუქცევისა და აშვიდობიანობის სიყვარულის» ანუ უძღურების დემონსტრაციისა. ვის მხარეზე აღმოჩნდება გადაწყვეტ მომენტში მეტი ხიშტი? ეს ვინ იცის! ხოლო როგორც სტალინის მომხრეთა ისე ოპოზიციონერთათვის მთელი საქმე სწორეთ ამის გარშემო ტრიალებს.»

ასეთ პირობებში, როცა ყოველდღე ერთი მეორეზე თავდასხმას ელიან, ვისლა შეუძლია ჩვეულებრივ საქმიანობა განაგრძოს! და აი ხაკმარისია შეიხედოთ სხვა და სხვა დაწესებულებებში თვით მოსკოვშიაც კი, რომ დაინახათ «ვეებერთელა ფსიქოლოგიური და სა მეურნეო-სა ორგანიზაციო რეგრესი, რომელსაც ჩვენ განვიცდიოთ... უცებ ქუჩაზე გამოჩნდა ტალახი, რომელიც წინეთ მალავდენ, მოსკოვის გატირვლება, არედარევა, და კვლავ უბინადროთა ტალღა ყველა ქუჩებში, რომელთაც შეაქვს საშინელი დემორალიზაცია. შემდეგ, ეს დაუსრულებელი კუდები და მორიგეობა ყველა მალახიებთან, რომელიც მზის ამოსვლამდე იწყება და ასე გვაგონებს სამხედრო კომუნისმის» წლებს. შემდეგ, უმუშევრობა, რომელიც დაუსრულებელ მწუხარების ბეჭედს ადებს მთელს ცხოვრებას და დასასრულ, გაჩხრეკა და დატუსალება, რომელიც თავხარს ცემს მთელ ქალაქს.

ახლა ვიკითხოთ, რა ხდება დაწესებულებებში? ასეთი ქაოსი, ასეთი არედარევა დიდი ხანი არ ყოფილა, არავინ იცის, რა მოხდება ხვალ. რა სურს და რა ესურვება მთავრობას ხვალ... და შედეგი: მომუშავეთა სრული დემორალიზაცია და უმბქმედობა.»³⁾

¹⁾ «სოციალისტური უწყება», № 13. ²⁾ «სოც. უწყება» № 14. ³⁾ იქვე.

ამიტომაც არის «ყოველდღე უფრო და უფრო ძნელდება ცხოვრება რუსეთში» — ასეთია საყოველთაო აზრი. ამას გაიგონებთ მუშათა, ინტელიგენციისა და გლეხთა წრეებში» (იქვე).

უმუშევართა რიცხვი 2 მილიონს აღემატება და მთავრობაც იძულებული ხდება ისედაც მცირედი დახმარება კიდევ უფრო შეამციროს და მილების წესები გააუარესოს. რელიური ხელფასის დაცემა, მასიური დათხოვნა, ადმინისტრაციის თვითნებობა და ბევრი სხვა მიზეზი იწვევს მუშათა ამოძრავებას. გაფიცვები თანდათან ხშირდება. მის სახელმძღვანელოთ არალეგალური ცენტრები არსდება გაფიცვის კომიტეტების სახით, ვინაიდან პროფესიონალური კავშირი არსებულ ხელისუფლების იარაღია და მის მხანს ემსახურება.

ასე ყოველ მხრივ საბჭოთა ხელისუფლებასა და ხალხს შორის ყოველივე ხიდი ჩატყდა და უფსკრული ამოთხარა.

ნაციონალური ოპოზიციის უკრაინის კომპარტიამი.

ამ სათაურით «ფორვერტის» 22 ივლისის ნომერში დაბეჭდილია მოწინავე წერილათ მეტად საინტერესო კორესპოდენცია ხარკოვიდან. მოგვყავს მისი შინაარსი.

უკრაინული ეროვნული მოძრაობა, ავტორის აზრით; მოედო არა მარტო «რევოლიუციის მაჩანჩალებს, არამედ აგრეთვე თვით კომუნისტური პარტიის რიგებს». ნაციონალურ გადახრას უკრაინის კომპარტიამი მოსკოვის ხელმძღვანელობით ბრძოლა გამოუცხადა ამ პარტიის ოფიციალურმა უმრავლესობამ. უკანასკნელ დროს დავა პარტიულ უმრავლესობასა და ნაციონალურ ოპოზიციას შორის გამწვავდა. ჩვეულებრივით ეს დავა დღის სინათლეზე არ გამოდის, მაგრამ ერთ შემთხვევაში საზოგადოებას საშუალება მიეცა მას რამდენიმე გაცნობოდა: ორი წლის განმავლობაში სწარმოებდა საბჭოთა უკრაინაში ვერედ წოდებული «ლიტერატურული დისკუსია»; ეს დისკუსია გახსნა კომუნისტ მწერალთა ჯგუფმა ოლზუნგით: «შორს მოსკოვისაგან, ორიენტაცია ვეროპაზე». როგორც აღნიშნა ხარკოვის «კომუნისტმა» ამ დავამ გადალახა ლიტერატურული ჩარჩოები და გადავიდა წმინდა პოლიტიკურ ნიადაგზე. ხარკოვის ოფიციალურმა თუ დაუჯერებთ, შეიქმნა ატმოსფერა ერთგარე საერთო ეროვნულ ფორმტისა, რომელიც იწყება «გაშოვინისტებულ» უკრაინულ კომუნისტებით და თავდება აღმოსავლეთ გალიციელ-უკრაინულ ნაციონალ ფაშისტებით და ბურჟუაზიულ ემიგრანტებით. ამ გადახრის წინააღმდეგ ბრძოლა პარტიის ფარგლებში გამოცხადებული იქნა სახელმწიფოებრივი დაკვირვითი ამოცანათ; ბრძოლა ჯერ-ჯერობით დასრულდა ოფიციალური უმრავლესობის ჩვეულებრივი «გამარჯვებით»; ურჩებს მოაწერიეს ხელი მონანიების დეკლარაციაზე და გადააყენეს თანამდებობიდან. განათლების კომისარი უშუსკი, რომელმაც გაბედა თავის კურნალში მხარი დაუჭირა ლიტერატურულ «ორიენტაციისათვის დასავლეთზე», გირიცხულ იქნა გასულ მარტში კომისართა საბჭოდან. დისკუსია თითქოს დასრულდა. მაგრამ მოძრაობა რომ არ დამცხრალა, ამას მოწმობს ის გარემოება, რომ უკვე მასში უკრაინის პოლიტიკური იძულებული გახდა კვლავ განემარტა «პარტიის პოლიტიკა უკრაინის ლიტერატურის საკითხში» და ხელ ახლა დავამო ოპოზიციონერები. როგორც ანტიპროლეტარული ნაციონალიზმის სულის ჩამდგმელი. გავიდა ამის შემდეგ ექვსი კვირა და საჭირო გახდა თვით კომინტერნის აღმასკომი გამოსულიყო დეკლარაციით უკრაინულ «ნაციონალ-კომუნისტების» წინააღმდეგ. ყველაფერი ეს მოწმობს, რომ უკრაინაში თანდათან მწვავედება წინააღმდეგობა უკრაინელობასა და რუსობას შორის. პარტიის ოფიციალური პოლიტიკა უკრაინაში მიზნათ ისახავს ხელი შეუწყოს უკრაინის კულტურულ განვითარებას არა როგორც თვით მიზანს, არამედ როგორც საშუალებას სოციალურად აღმშენებლობისა, რომელმაც ხელმძღვანელი როლი უნდა მიანიჭოს ქალაქის პროლეტარიატს ამ გლეხთა ქვეყანაში.

ეს არ აკმაყოფილებს თვით იმ უკრაინელთაც კი, რომლებიც კომპარტიამი შედიან. პრაქტიკულათ საქმე ეხება სახელმწიფოებრივ და საზოგადოებრივ ცხოვრების გაეროვნებას. უკრაინიზაციას. ოპოზიციას ამ უკრაინიზაციის ტემპი ძლიერ ნელათ მიამჩნია; პარტიული უმრავლესობა კი წინააღმდეგვია აჩქარების, რადგან პარტია იძულებულია დაეყარდეს ქალაქის პროლეტარიატს, რომლის დიდ უმრავლესობას რუსობა შეადგენს. ამიტომ ოპოზიციის ბრალს სდებს პოპულარს უკრაინის კულტურის დელატში და სწამებს მას ველიკორუსულ შოვინიზმს.

«ნაციონალურ კომუნისტებს» ზურგს უმაგრებს აღმოსავლეთ გალიციის კომუნისტური პარტია. მის მეთაურებმა განაცხადეს თავის სოლიდარობა შუმსკის «ფრაქციასთან». დამახასიათებელია, რომ პარტიაში გაბატონებული მიმართულება ცდილობს დათმობის გზას დაადგეს. უკრაინის ოფიციალურ პრესაში უკვე გაისმის «პარტიოტული» ტონი: ხარკოვის მთავრობას ემჩნევა მიდრეკილება გააძლიეროს უკრაინის საბჭოთა რესპუბლიკის უფლებრივი მდგომარეობა საბჭოთა კავშირში. გააფართოვოს მისი ტერიტორიალური შემადგენლობა, საბიუჯეტო უფლებები და სხვადასხვა. ავტორი თავის წერილს შემდეგი სიტყვებით ათავებს: ყოველ შემთხვევაში უკრაინის ეროვნული მოძრაობა სავსეა მრავალი ცეცხლ წასაკიდებელი მასალით. მით უმეტეს, რომ მან ფესვები გაიდგა მართველ კომუნისტურ პარტიის რიგებში».

შოთა ხარჯვლაძე

ერთი ახალი მსხვერპლი კიდევ მიემატა უცხოეთის ცივ მიწას. შოთას სახელი გადასკვნილია იმ ასეულ მებრძოლთა ხსოვნასთან, რომლებიც გმირულად შეეწირნენ სამშობლოს განთავისუფლების საქმეს. ის სრულიად ახალგაზდა ჯერ კიდევ ცარიზმის დროს ითვლება სოფლის ს.-დ. «იაჩიკი»-ს წევრად და საერთო სიყვარულს იმსახურებს მოწინავე გლეხებში. ომიდან დაბრუნებული, ჩვენი დამოუკიდებლობის გამოცხადებისთანავე ის მთელი თავისი ენერჯით ებმება საერთო მუშაობაში. პირველად თფილისის სადგურის დამცველ რაზმის ერთ ხელმძღვანელთაგანის როლში ის იჩენს საუცხოვო ადმინისტრატიულ ნიჭს და გამბედაობას, შემდეგ ის იგზავნება დუშეთის მაზრაში, სადაც მას გამუდმებული შეტაკება უხდება გახულიჩანებულ-გაკომუნისტებულ ყაჩაღებთან... აქედან ის უბრუნდება თავის სოფელს გურიაში. სადაც მას ირჩევენ პარტიულ და სხვა საზოგადოებრივ ხელმძღვანელ ორგანიზაციებში, პარტიულ ორგანიზაციის დადგენილებით ის თანხმდება ჩიბათის საზოგადოების კომისრობას, რასაც ჩინებულად ასრულებს ჩვენი დაპყრობის უკანასკნელ დღემდე... დაპყრობის მეორე დღესვე ის იძულებული ხდება ტყეში გადიშალოს იარაღით ხელში... ყოველ ღამე ეცემიან თავს მის განაწამებ მოხუცს მამას და მოსვენებას არ აძლევენ. სოფლის მაწანწალა კომუნისტები ვერ შეიკვებიან იმ აზრს, რომ შოთა მათ ხელიდან გაუხსნატათ. ტყეში ყოფნამ მის სხეულს დალი დაასვა. ამას დემატა ის, რომ მის გამო მთელ რიგ ოჯახებს მოსვენებას არ აძლევდენ სოფელში; და მან გადასწყვიტა საზღვარ-გარეთ გამოპარვა; გასაოცარი სიოსტატით ის ახერხებს მასწავლებელ პეტრიაშვილის გვარზე გემხედ გაძრომას... მაგრამ მისი მებრძოლი სული სტამბოლში ვერ ისვენებს, ის სულ სამშობლოზე ოცნებობს, მისი გული იქ მიიწევს... მას ეძლევა კიდევ საშუალება ჩვენ საყვარელ ნოე ხომერიკთან ერთად გამგზავრების, მაგრამ, სამწუხაროთ, ტენიკურ დაბრკოლების გამო მათ შუა ზღვიდან აბრუნებენ, ვერ შეისრულა მან თავისი. წადილი და ვერ დაუბრუნდა მებრძოლთა რიგებს, რამაც მის სახეს უფლდომი დაღვრელობის დალი დაასვა. საფრანგეთში ჩამოსვლისთანავე ის ეწევა განმარტოებული მძიმე მუშაობას პრეზინციის ქალაქებში, და უმთავრესად ეწაფება თვით-განვითარებას; მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ სოფლის დაბალი კლასი ქონდა გათავებული. იგი ჯერ საქართველოში. შემდეგ საფრანგეთში იმდენათ განვითარდა, იმდენი ცოდნა შეიძინა, რომ აუცილებლად საპატიო ადგილს დაიჭერდა ჩვენს მოწინავე მუშათა რიგებში. მხოლოდ ექვსი თვის შემდეგ როცა შოთა პარიზში ჩამოვიდა და ვაიკო ბეურ სპერტილას აშხანავებთან ერთად ჩვენი სასიქადულო ნოე ხომერიკის დახვერტა, ცრემლებით თვალე-ბზე, გულამოსკვნილი, ნოეს სურათით ხელში, რომელსაც ის არასოდეს არ იშორებდა უბიდან, შემოვარდა ჩემთან ოთახში და თავისი მწუხარება გაიზიარა. გულწრფელი, ჩუმი, იმედებით გატაცებული ჩვენი სამშობლოს მომავალით. რომელზედაც ის ფიცულობდა, ოცნებობდა. ჯერ სრულიად ახალგაზდა უცხოეთის ცივ სამარეში ჩაესვენა და თან ჩაიტანა მისი სიყვარული...

მშვიდობით ძვირფასო შოთა, შენი ხანმოკლე სიცოცხლე, რომლის თითოეული დღე ბრძოლითაა აღნიშნული, საუკეთესო მაგალითია სამშობლოს სიყვარულის და თავდადების. შორს არ არის ის დრო, როცა ქართველ წამებულთა საფლავებზე აფრი-ალდება თავისუფლების დროშა და შენი სპეტაკი სახე გამობრწყინდება იმ მრავალრიცხოვან დაღუპულ მებრძოლთა შორის, რომელსაც მადლიერი ერი დააღვამს დიდების გვირგვინს.

ვანო ქარცივაძის გატაცება.

ამ საქმის მომწყობი და მთავარი ორგანიზატორია კოწია სულაქველიძე. ამ წამთარში საქართველოს ჩვენ ჩამოართვა ბათუმის ჩეკას ოსმალეთის საზღვრის პოლიტიკურათ დაცვა და ეს საქმე თავის თავზე მიიღო, ხოლო სამის ადგილობრივ მოსაწყობათ გამოგზავნა საზღვარზე კ. სულაქველიძე, როგორც ადგილობრივი პირობების სპეცი. ეს ვაუბატონი გამოცხადდა დანიშნულ ადგილას, მოაწყო სანაპირო ჩეკა, ხოლო თავის ჩელობის დასაფარავათ ხმა გაავრცელა, თითქოს საზღვარზე მოსულიყოს ჯარისკაცთა ყაზარმების დასათვალთვებლათ. მან მოიყიდა ზოგიერთი ადგილობრივი მცხოვრები, გაიჩინა ავენტები და შემდეგ თფილისში დაბრუნდა. ამ ბადეში მოხვდა ამხ. ვანო ქარცივაძე და აი როგორც. 26 მაისს ქარცივაძე ჩავიდა ხოფაში. იქ მას შეხვდა კ. სულაქველიძის ავენტი, რომელიც მაშინვე გაექანა ბათუმისაკენ ამ ამბავის გადასაცემათ. ეს პირი გამოქცეული იყო ბათუმიდან დიდი ხანია და იქ დაბრუნებას ვერ ბედავდა. მაგრამ ახლა როგორც ავენტი კ. სულაქველიძის, ბათუმში თავისუფლათ მიდი-მოდის. გავიდა მას შემდეგ რამოდენმე დღე, ქარცივაძე ერთი ადგილობრივი მცხოვრების თანხლებით ჭადადიოდა სოფლიდან სოფელში. უცებ შარავნაზე თავს დაესხა ოთხი შეიარაღებული კაცი, მხლებელი განაიარაღეს და გალანეს, ქარცივაძე კი ძალით მოიტაცეს და საზღვრისაკენ გაექანენ ადგილობრივი მცხოვრებლები ამ ამბის გაგებისთანავე გამოედევნენ ყაჩაღებს დასაჭერათ, მაგრამ ვერ მიეწიეს: ისინი საზღვარს გასცილებოდენ. თავდაშხმელები იცვენს. ესენი განლავან აჭარლები, კ. სულაქველიძის ნაცნობები.

წერილი რედაქციის მიმართ.

პატივცემულო ამხანაგო რედაქტორო!

გასული წლის 3 მარტს, როგორც ეს თავის დროზე «ბრძოლა»-ში იყო მოთხრობილი, სასიკვდილო ჭრილობისაგან გარდაიცვალა საქართველოდან აჯანყების შემდეგ ჩემთან ერთად გადმხვეწილი ჩემი ძმა გეგე დოლიძე. ოდენკურში მყოფნი ჩემი პარტიული და პირადი ამხანაგ-მეგობრები სწორედ რომ დაუფასებელ ყურადღებას დანახ მხრუნველობას იჩინენ უდროით და უაზროთ დაღუპულ საბრალო ჩემი ძმის სხონისადმი, მათ ჩემთან ერთად მრავალჯერ გადაიხადეს განსვენებულის საფლავზე მისი მოსახსენებელი სამოქალაქო პანაშვიდი, თავს იდევს ხარჯის გაღება მის სასაფლაოზე პატარა ძეგლის დასადგამათ და გასული წლის პირველ ნოემბერს მთელი ოდენკურის ქართველების და აგრეთვე მრავალი ფრანგის დასწრებით გახსნილ იქნა კიდეც ეს ძეგლი. მიმდინარე წლის 25 აპრილს გადაიხადეს წლის თავის აღსანიშნავათ სამოქალაქო პანაშვიდი და აქაც ისეთივე გრძობები და გულის ნალღველი იყო ჩართული. ეს იზეიათი მხრუნველობას ჩემი ძმის სხონისადმი და აგრეთვე გრძობიარე ყურადღება, რომელსაც ამხანაგ-მეგობრები პირადათ ჩემდამი იჩენდენ და იჩინენ ჩემი უბედური ძმის დაკარგვის გამო, მე მინახევრებს წაუშლელ ტკივილს და მწუხარებას.

იმედი მაქვს, ამხანაგო რედაქტორო, საშუალებას მომცემთ თქვენი ყურნალის ფურცელზე ჩემი უღრმესი და უმხურვალესი მადლობა მოვასხნო როგორც ოდენკურის ქართველ საზოგადოებას, აგრეთვე იმ მრავალ ამხანაგ-მეგობრებს, რომლებმაც უტხოეთის სხვადასხვა ადგილებიდან მომაწოდეს ნუგეში და თანაგრძობა ჩემი დაუვიწყარი გეგეს დაღუპვის გამო.

30 აპრილი 1927 წ.

პატ. და ამხანაგური სალამით ვალდობა დოლიძე.

ბ რ ძ ე ლ ი ს ა ფ ე ნ დ ი ხ ა თ ვ ი ს .

რედაქციამ მიიღო «ბრძოლის» ფონდის გასაძლიერებლათ 295 ფრანკი შემდეგი ამხანაგებისაგან: №—100 ფრანკი, კ. შარაბიძე 25 ფრ., ს. ჩხაიძე (უპარტიო) 25 ფრ., ოც-ოცი ფრანკი: დ. კვერღელიძე, ჯ. ლლონტი, ზ. წულაძე, ვ. უჩაძე (ს.-რევ.); თ. მუხაშარია 15 ფრ., ილ. სალუქვაძე 15 ფრ., ა. ვადაჭკორია 15 ფრ.; ს. გოგიბერიძე 10 ფრ., ვ. საბახტარიშვილი (უპარტიო) 10 ფრ.

Rédaction et Administration:

M-r. D. Charachidsé.

Le Gérant: G. - A. Bernard.

8, Cité Rondelet, Montrouge (Seine)

Imprimerie s. Lejeune. 95, Grande Rue. sarpaion (S. et. O.)